

**UCHWAŁA NR XXII/246/20
RADY GMINY ŻARY**

z dnia 10 listopada 2020 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Gminy Żary na lata 2021-2030”

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 713) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Strategię Rozwoju Gminy Żary na lata 2021-2030”, stanowiącą załącznik Nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Żary.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Gminy

Leszek Kasprów

Załącznik do uchwały Nr XXII/246/20

Rady Gminy Żary

z dnia 10 listopada 2020 r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY ŻARY NA LATA 2021-2030

ŻARY, PAŹDZIERNIK 2020

Strategia rozwoju gminy Żary stanowi kontynuację procesu programowania strategicznego i efektywnego zarządzania rozwojem obszaru. Bezpośrednią motywacją dla jej formułowania stanowi realizacja kluczowych - dotychczas stawianych - celów i potrzeb rozwojowych, zachodzące zmiany w systemie zarządzania rozwojem kraju, nowy okres programowania Unii Europejskiej na lata 2021 -2027, a przede wszystkim nowe wyzwania i aspiracje, jakie są udziałem lokalnej wspólnoty.

Strategia jest owocem procesu strategicznego łączącego prowadzenie pogłębionej diagnozy i analiz z ożywioną dyskusją obejmującą zarówno podmioty bezpośrednio zaangażowane we wdrożenie polityki rozwoju – przedstawiciele władz i Urzędu Gminy - jak i lokalną społeczność – mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawiciele organizacji i instytucji publicznych i prywatnych oraz organizacji pozarządowych. Wykorzystano przy tym zewnętrzne punkty widzenia, w szczególności eksperckie wsparcie w realizacji diagnozy i formułowaniu struktury dokumentu.

Podstawą stworzenia strategii była pogłębiona diagnoza uwzględniająca analizę dostępnych danych statystycznych i innych źródeł wtórnych. Na jej podstawie określono obecny stan gminy. Zasadniczym elementem definiowania stanu oczekiwanego, spodziewanego punktu dojścia w rozwoju gminy do roku 2030, była formułowana z aktywnym udziałem mieszkańców wizja. Stanowiła ona ramę dla sformułowania wyzwań strategicznych oraz odpowiadających im celów i działań. Cały dokument strategiczny został następnie poddany standardowym konsultacjom społecznym.

Zastosowana metoda pracy i zaangażowanie lokalnej społeczności pozwoliły uzyskać wartość w postaci strategii opartej na rzeczywistych potrzebach i wypracowanej wspólnie z partnerami społeczno-gospodarczymi, spójnej perspektywy działania na rzecz ich zaspokojenia. Daje to podstawę dla oczekiwania zgodnych wysiłków, których efektem będzie rzeczywisty rozwój oraz realne podniesienie jakości życia mieszkańców gminy Żary.

Analiza SWOT.....	4
Sytuacja finansowa gminy u progu realizacji Strategii	5
Wizja gminy Żary w roku 2030	9
Misja gminy Żary.....	11
Punkty ciężkości strategii.....	11
Struktura celów dla Strategii Rozwoju Gminy Żary	13
Nawiązanie do dokumentów strategicznych wyższego szczebla.....	19
Beneficjenci Strategii	23
Monitoring i ewaluacja Strategii	31
Załącznik Nr 1 do Strategii Rozwoju Gminy Żary na lata 2021-2030.....	35

ANALIZA SWOT

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - Względnie stabilny profil demograficzny gminy - Kapitał społeczny i organizacja społeczeństwa obywatelskiego - Obniżanie poziomu wykluczenia społecznego - Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego - Zasoby kulturowe i środowiskowe - Ograniczona degradacja przestrzeni i środowiska naturalnego, brak presji infrastrukturalnej - Dynamiczny wzrost zasobów mieszkaniowych - Rozbudowana baza sportowo - rekreacyjna - Wzrost poziomu przedsiębiorczości - Dostępność komunikacyjna 	<ul style="list-style-type: none"> - Narastający deficyt i obciążenia budżetu samorządu - Rozproszenie sieci osadniczej i wysokie koszty budowy i utrzymania infrastruktury - Niewystarczająca dostępność świadczeń zdrowotnych w wybranych obszarach - Ograniczona oferta rozwojowa dla osób młodych - Rozproszenie i ograniczone oddziaływanie przestrzeni publicznej - Deficyty infrastrukturalne (wodociągi, kanalizacja, sieć gazowa) - Dekapitalizacja gminnych zasobów mieszkaniowych - Ograniczona oferta dla turystów
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - Wzmocnienie kolejowej dostępności transportowej - Potencjał i infrastruktura miasta Żary - Perspektywy dla tworzenia produktów turystycznych i rozwoju ruchu turystycznego - Intensyfikacja współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego - Wzrost udziału w produkcji energii ze źródeł odnawialnych - Wzrost znaczenia inwestycji neutralnych ekologicznie i środków na ich realizację - Wzmocnienie indywidualnego udziału w działaniach na rzecz zachowania jakości środowiska - Wzmocnienie wsparcia infrastrukturalnego i inwestycyjnego dla lokalnej przedsiębiorczości - Dostępność terenów inwestycyjnych w sąsiedztwie gminy - Relokacja kapitału, produkcji i miejsc pracy do Polski 	<ul style="list-style-type: none"> - Rozproszenie zwierzchności nad zasobami infrastrukturalnymi, jej tranzytowy i zdecentralizowany charakter - Ekspansja przestrzenna i presja demograficzna miast Żary - Brak bądź słabość impulsów rozwojowych dla rozwoju polsko – niemieckiego pogranicza - Nadmierne starzenie się społeczności i zmniejszenie udziału osób w wieku produkcyjnym w populacji - Brak możliwości zapewnienia usług publicznych na odpowiednim poziomie i w wymaganej skali - Narastające trudności w utrzymaniu struktury i potencjału placówek edukacyjnych

SYTUACJA FINANSOWA GMINY U PROGU REALIZACJI STRATEGII

Gmina Żary, jako jeden z głównych podmiotów podejmujących działania zmierzające do realizacji nakreślonych w ramach strategii celów, musi wykazywać zdolność finansową do realizacji zadań. Podstawowym instrumentem zarządzania finansami gminy jest budżet. Jest on finansowym wyrazem i instrumentem polityki gospodarczej gminy oraz najważniejszym narzędziem do jej realizacji. Pozwala zaplanować w jaki sposób rozdysponować dostępne środki finansowe.

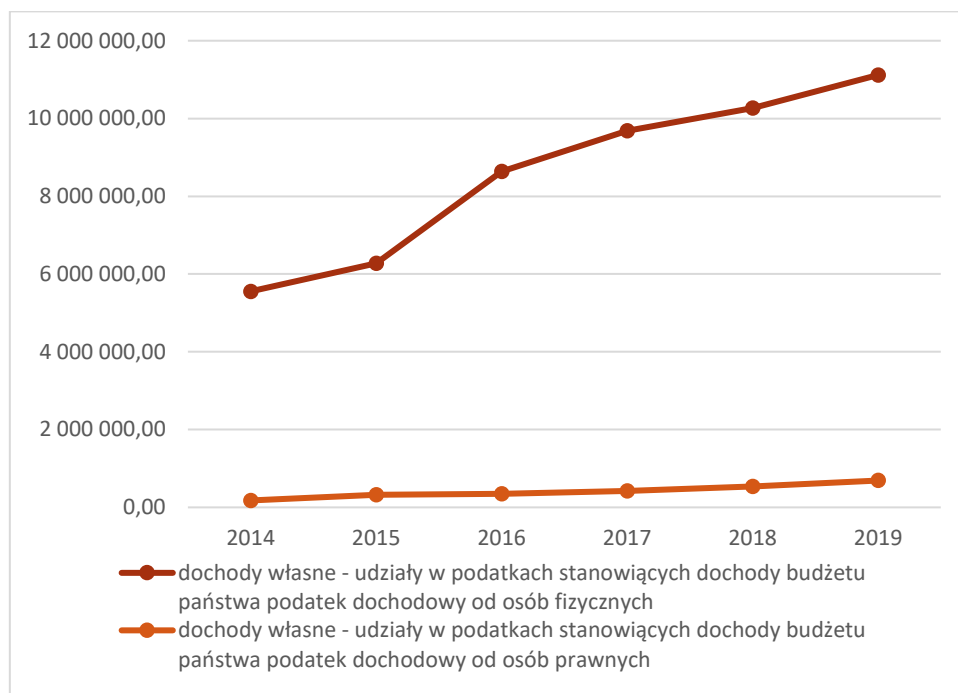
Analizując budżet Gminy Żary w perspektywie ostatnich kilku lat, zauważyć można, iż systematycznie wzrasta wartość dochodów, zarówno ich kwoty ogółem (wzrost aż o 60,98% w roku 2019 w stosunku do roku 2014), jak i w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W ostatnich latach w znaczący sposób wzrosły także dochody własne budżetu gminy z tytułu udziału w dochodach budżetu państwa z podatków dochodowych od osób fizycznych i prawnych. Wzrost ten obrazuje tempo wzrostu gospodarczego dostrzegalnego na terenie gminy. Im większy dochód bowiem wypracują mieszkańcy Gminy Żary i przedsiębiorstwa działające na jej terenie, tym większe wpływy do budżetu gminy z tytułu udziału w podatkach dochodowych. Skalę wzrostu w tym obszarze zaprezentowano na poniższym wykresie. Dane dotyczące kształtowania się kwot dochodów Gminy Żary w latach 2014 – 2019 zaprezentowano w poniższej tabeli.

Dochody budżetu Gminy Żary w latach 2014– 2019 (w zł)

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Dochody ogółem	37 285 206,13	37 759 515,95	46 934 075,89	52 597 546,18	51 928 515,79	60 021 499,21
w tym dochody własne	19 968 499,06	20 505 924,77	22 566 243,01	26 659 823,37	26 128 827,39	28 180 674,48
dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	5 555 038,00	6 272 847,00	8 638 908,00	9 686 106,00	10 265 417,00	11 117 930,00
dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	178 108,71	327 148,68	345 688,07	420 689,93	539 380,32	690 139,34
Dochody z majątku	828 817,52	595 236,71	482 731,51	648 369,86	620 611,15	935 279,44
Pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł	379 751,42	1 519 666,20	2 500,00	533 000,00	6 504,08	0,00
Dochody na 1 mieszkańca	3 056,16	3 071,88	3 804,03	4 255,46	4 201,68	4 862,80

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Dochody własne Gminy Żary z tytułu udziału w dochodach budżetu państwa w podatkach dochodowych od osób fizycznych i prawnych w latach 2014-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W ostatnich latach systematycznie wzrasta również wartość wydatków budżetowych Gminy Żary. Wzrost ten w 2019 roku w stosunku do roku 2014 wyniósł 54,03%. Wydatki majątkowe stanowią ok 16 – 18% ogółu wydatków budżetowych. Na przestrzeni ostatnich 5 lat zmniejszyły się wydatki przeznaczone na obsługę zadłużenia Gminy Żary. W 2019 roku wydatki tego typu wyniosły 111 055,04 zł. Dane dotyczące kształtowania się kwot wydatków budżetowych Gminy Żary w latach 2014 – 2019 zaprezentowano w poniższej tabeli.

Wydatki budżetu Gminy Żary w latach 2014 – 2019 (w zł)

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Wydatki ogółem	36 363 771,40	35 281 317,86	42 380 646,21	47 472 597,61	50 106 498,39	56 011 561,44
Wydatki bieżące	30 349 099,38	30 186 530,08	35 919 626,52	39 114 191,19	40 954 765,01	46 203 898,43
w tym wydatki bieżące na wynagrodzenia	10 909 407,98	11 133 020,89	11 178 610,98	11 571 137,50	12 533 082,02	13 455 689,71
Wydatki na obsługę długu	315 156,42	256 555,10	232 270,72	193 774,74	152 090,82	111 055,04
Wydatki majątkowe	6 014 672,02	5 094 787,78	6 461 019,69	8 358 406,42	9 151 733,38	9 807 663,01

% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	16,54	14,44	15,25	17,61	18,26	17,51
Wydatki ogółem na 1 mieszkańca	2 980,64	2 870,27	3 434,97	3 840,83	4 054,25	4 537,92

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Instrumentem wieloletniego planowania finansowego w jednostkach samorządu terytorialnego jest Wieloletnia Prognoza Finansowa. Obejmuje ona prognozę m.in. takich parametrów finansowych jak:

- dochody bieżące oraz wydatki bieżące budżetu;
- dochody majątkowe oraz wydatki majątkowe budżetu;
- wynik budżetu wraz ze wskazaniem przeznaczenia nadwyżki albo sposobu sfinansowania deficytu;
- przychody i rozchody budżetu z uwzględnieniem długu zaciągniętego oraz planowanego do zaciągnięcia.

Wieloletnią Prognozę Finansową Gminy Żary na lata 2014 -2018 zaprezentowano w poniższej tabeli.

Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Żary na lata 2020 - 2023

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
Dochody ogółem, w tym:	59 181	57 237	58 668	60 135
	058,50	816,00	761,00	480,00
bieżące	57 108	57 237	58 668	60 135
	993,84	816,00	761,00	480,00
majątkowe	2 072 064,66	0,00	0,00	0,00
<i>w tym ze sprzedaży majątku</i>	1 228 276,59	0,00	0,00	0,00
Wydatki ogółem, w tym:	62 815	55 926	58 668	60 135
	443,18	283,00	761,00	480,00
wydatki bieżące, w tym:	52 892	48 096	49 299	50 531
	657,46	604,00	019,00	494,00
<i>wydatki na obsługę długu</i>	100 000,00	45 700,00	0,00	0,00
<i>z tytułu gwarancji i poręczeń</i>	0,00	0,00	0,00	0,00
wydatki majątkowe	9 922 785,72	7 829 679,00	9 369 742,00	9 603 986,00
Wynik budżetowy	-3 634	1 311 533,00	0,00	0,00
	384,68			
Przychody ogółem, w tym:	4 929 384,68	0,00	0,00	0,00
nadwyżka budżetowa z lat ubiegłych	233 652,33	0,00	0,00	0,00
zaciągnięcie kredytów/ pożyczek	0,00	0,00	0,00	0,00

wolne środki	4 680 732,35	0,00	0,00	0,00
inne	0,00	0,00	0,00	0,00
Rozchody ogółem, w tym:	1 295 000,00	1 311 533,00	0,00	0,00
spłata kredytów/ pożyczek i wykup papierów wartościowych	1 280 000,00	1 311 533,00	0,00	0,00
w tym łączna kwota wyłączeń z limitu spłaty zobowiązań o którym mowa w art. 243 ustawy	0,00	0,00	0,00	0,00
inne	15 000,00	0,00	0,00	0,00
Kwota długu	1 311 533,00	0,00	0,00	0,00
Maksymalny dopuszczalny wskaźnik spłaty zobowiązań	30,08%	24,09%	21,71%	20,17%
Relacja planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań do dochodów	3,77%	3,32%	0,00%	0,00%
Spełnienie wskaźnika spłaty z art. 243 ufp	TAK	TAK	TAK	TAK

Źródło: Opracowanie własne na podstawie załącznika nr 1 do uchwały nr XX/225/20 Rady Gminy Żary z dnia 29 września 2020 r zmieniającej uchwałę w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Żary na lata 2020 - 2023

Zgodnie z art. 243 obowiązującej ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 869, 1622, 1649, 2020, z 2020 r. poz. 284, 374, 568, 695, 1175) organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego nie może uchwalić budżetu, którego realizacja spowoduje, że w roku budżetowym oraz w każdym roku następującym po roku budżetowym relacja łącznej kwoty przypadających w danym roku budżetowym: spłat rat kredytów i pożyczek wraz z odsetkami, wykupów papierów wartościowych oraz spłat kwot wynikających z udzielonych poręczeń i gwarancji do planowanych dochodów ogółem budżetu przekroczy średnią arytmetyczną z obliczonych dla ostatnich trzech lat relacji jej dochodów bieżących powiększonych o dochody ze sprzedaży majątku oraz pomniejszonych o wydatki bieżące, do dochodów ogółem budżetu.

Jak pokazują dane zamieszczone w powyższej tabeli w przypadku Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Żary, relacja planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań do dochodów w każdym roku przyjmuje wartość niższą niż wartość dopuszczalnego wskaźnika spłaty zobowiązań określonego zgodnie z zapisami art. 243 ustawy o finansach publicznych. Relacja planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań do dochodów w każdym roku prognozowanego okresu odznacza się wartościami dużo niższymi niż dopuszczalna wartość wskaźnika spłaty zobowiązań, co jednoznacznie wskazuje na duże możliwości Gminy Żary w finansowaniu przyszłych inwestycji. Jest to niezwykle ważne z punktu widzenia możliwości realizacji celów niniejszej Strategii.

O sukcesie realizacji nakreślonych w ramach Strategii celów zdecydować może także efektywność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, w tym środków z funduszy Unii Europejskiej. **Lata 2021 – 2027, które obejmuje niniejszy dokument, pokrywają się z nową perspektywą finansową UE. Stwarza to bardzo duże możliwości w pozyskiwaniu finansowania na realizację działań, których podjęcie jest niezbędne do osiągnięcia w 2027 roku stanu określonego w wizji gminy.**

WIZJA GMINY ŻARY W ROKU 2030

W roku 2030 gmina Żary przeżywać będzie stały, zrównoważony rozwój. Jej populacja będzie rosła, zarówno z racji narodzin nowych mieszkańców, jak i ich napływu spoza terenu gminy. Sprzyjać będzie temu coraz wyższy standard edukacji i opieki zdrowotnej, w tym usług medycznych i opiekuńczych oraz świadczeń na rzecz osób starszych.

Wzmacniany będzie potencjał kulturowy i społeczny lokalnych środowisk. Podstawę dla niego stanowić będzie aktywność społeczności poszczególnych miejscowości, organizacji pozarządowych, prywatnych i zbiorowych inicjatyw prowadzonych przy wsparciu samorządu. Gmina będzie coraz silniejsza energią swoich mieszkańców i zrównoważonym rozwojem każdego z sołectw. Darzący się zaufaniem mieszkańcy, posiadający doświadczenia i dorobek w podejmowaniu wspólnych przedsięwzięć, będą zdolni do definiowania i efektywnego wdrażania celów rozwojowych. Zyskają też pełną zdolność do przewyższania zagrożeń i wykazywania mobilizacji w sytuacjach ekstremalnych, wymagających współpracy i sprawnej organizacji. Ten potencjał stanowić będzie bazę dla żywotności lokalnej kultury, inicjatyw artystycznych i społecznych skupiających i wzbogacających mieszkańców, ale także przyciągających uwagę otoczenia i przybyszów. Jednocześnie w ambitnej i ukierunkowanej na praktyczne efekty działania społeczności dalszemu obniżeniu ulegać będzie skala społecznego wykluczenia i odsetek osób wymagających systemowego wsparcia ze strony wspólnoty. Wraz z działającym na jej rzecz samorządem zyska ona pełniejszą sprawność w rozpoznawaniu nowych, związanych z postępowaniem cywilizacyjnym i oraz zmianami społeczno – ekonomicznymi wyzwań oraz skutecznym przewyższaniu ich niepożądanych następstw.

Jakości życia mieszkańców gminy oraz dostępności do szerokiego wachlarza usług publicznych sprzyjać będzie rozwój miasta Żary, jak też racjonalizacja rozwiązań organizacyjnych i dynamizowanie wspólnych przedsięwzięć w sposób niezależny od podziałów administracyjnych. Staraniem samorządu i codziennym wysiłkiem działających w różnych obszarach instytucji i podmiotów wzmacniane będą więzi i zdolność do współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego. Tym samym gmina zyska nowe narzędzia przewyższania własnych ograniczeń i możliwość tworzenia rozwiązań na właściwym dla nich, ponadlokalnym poziomie występowania procesów. Przyczyni się to także do zwiększenia efektywności w pozyskiwaniu i inwestowaniu zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć. Gmin Żary wraz z jej otoczeniem będzie stanowić silny, liczący się skali regionu, biegun rozwoju.

Troska o czystość i jakość środowiska naturalnego oraz otoczenia będzie cechą przedsięwzięć realizowanych na terenie gminy. Prywatne i publiczne inwestycje będą miały na celu zwiększanie absorpcji wody, zmniejszanie zużycia energii, zwiększanie powierzchni nasadzeń oraz zagospodarowywanie odpadów. Gmina będzie

przyciągać uwagę efektywnością w dbaniu o środowisko, które cechuje codzienne życie mieszkańców, profil turystyki i rekreacji, prowadzoną działalność gospodarczą i realizowane inwestycje.

Znaczna część mieszkańców gminy i gospodarstw domowych uzyska dostęp do infrastruktury sieciowej, w szczególności do instalacji gazowej. Dzięki temu systematycznej poprawie ulegać będzie jakość i komfort ich życia. Poszczególne miejscowości będą w efektywny sposób połączone ze sobą i z miastem Żary przez bezpieczne, oświetlone drogi wyposażone w ścieżki rowerowe. Cała gmina uzyska pełniejszą dostępność transportową poprzez poprawę stanu infrastruktury kolejowej oraz optymalizację siatki połączeń.

Warunki dla efektywnej realizacji obowiązków zawodowych i sprawnego funkcjonowania instytucji i podmiotów gospodarczych, a także dla pełnego dostępu społeczności lokalnej z zasobów wiedzy, kultury, sztuki i rozrywki, tworzyć będzie rozwinięta i wydajna infrastruktura teleinformatyczna wraz z powszechnym dostępem do szerokopasmowego internetu. Wobec niwelacji wykluczeń cyfrowych mieszkańcy zyskają perspektywy realizacji i sukcesu na każdym polu życiowej aktywności. Rozwiązania technologiczne bazujące na szybkim i sprawnym przepływie danych zostaną upowszechnione w administracji. W konsekwencji gmina Żary systematycznie przewyższać będzie czynnik oddalenia od ośrodków miejskich zachowując walor zwartości i organizacyjno – infrastrukturalnego zaawansowania, które wzmacniają komfort życia.

Gospodarka gminy opierać się będzie na przedsiębiorczości mieszkańców. Samorząd lokalny będzie stwarzać jak najkorzystniejsze warunki dla ich działalności, w szczególności poprzez zaangażowanie w pozyskiwanie funduszy unijnych i innych zewnętrznych form wsparcia, rozbudowę i modernizację infrastruktury, prorozwojową politykę fiskalną. Stabilny rynek pracy będzie zasilany przez mieszkańców i pozyskiwanych z zewnątrz pracowników o odpowiednich kwalifikacjach, zarazem jego oferta stanowić będzie zachętę dla realizacji planów zawodowych i życiowych młodego i średniego pokolenia na terenie gminy. Uzupelnienie dla lokalnej przedsiębiorczości stanowić będą inwestycje i inicjatywy realizowane na terenie gminy przez podmioty zewnętrzne. Lokalna społeczność – otwarta na wszelkie przedsięwzięcia oparte na zaufaniu i uczciwej współpracy – z satysfakcją będzie wspierać i pielęgnować każdą aktywność gospodarczą związaną z obszarem gminy Żary.

Jakość życia w każdej z miejscowości gminy będzie się systematycznie podnosić za sprawą wsparcia samorządu i aktywności lokalnych społeczności. Aktywności tej będzie sprzyjać infrastruktura świetlic wiejskich, placówek kultury i oświaty, terenów rekreacyjnych i sportowych. Mieszkańcy stanowić będą największy atut i siłę swoich miejscowości działając poprzez lokalne organizacje i uzyskując wsparcie ze strony gminy. Dzięki temu będą w stanie formułować potrzeby odnośnie kolejnych przedsięwzięć i inwestycji oraz pozyskiwać środki na ich realizację.

MISJA GMINY ŻARY

Prowadząc politykę rozwoju w ramach Strategii rozwoju gminy Żary do roku 2030 władze samorządowe osiągać będą stan rzeczy wyrażony w wizji i służące jego realizacji założone Cele strategiczne i kierunkowe we współpracy z szerokim spektrum właściwych partnerów publicznych, gospodarczych i społecznych oraz z ogółem mieszkańców. Postępowanie to spełniać się będzie w realizacji misji gminy i jej społeczności:

Gmina Żary jest obszarem współpracy osób, samorządu, organizacji i firm, na którym silne społeczności lokalne są środowiskiem stabilnego rozwoju. Społeczności te czerpią z zasobów natury i efektywnie wykorzystują postęp technologiczny osiągając wysoką jakość życia.

PUNKTY CIĘŻKOŚCI STRATEGII

Misja Gminy Żary akcentuje główne wątki rozwoju społeczności lokalnej i punkty ciężkości strategii i jej ducha. Znajdują one przełożenie na przedmiot celów strategii oraz służących ich realizacji działań. Należy je zatem traktować jako istotne elementy porządku strategicznego i koncepcji funkcjonowania społeczności lokalnej oraz działającego na jej rzecz samorządu. Punkty ciężkości strategii i ich znaczenie zostają odzwierciedlone w praktyce działania, tym samym przybliżając gminę i jej mieszkańców do osiągnięcia przyjętej wizji. Uwzględnienie w działaniach rozwojowych wszystkich kluczowych wątków i ich wzajemnego oddziaływania jest warunkiem zrealizowania się tej wizji w jej pełni.

WSPÓŁPRACA – Jest wyrazem doświadczenia żyjących od lat w bliskości i działających razem mieszkańców. Stanowi przywilej i konieczność wobec skali i charakteru obszaru gminy wiejskiej i tworzących ją miejscowości. Poza tym pozwala na osiągnięcie efektu synergii i przewyższanie ograniczeń związanych z brakiem dominujących i ekspansywnych ośrodków koncentracji wiedzy, kapitału, zasobów ludzkich. Współpracując lokalna społeczność jest silna i świadoma celów, do których z determinacją dąży.

SPOŁECZNOŚCI LOKALNE – Gmina Żary łączy liczne skupiska mieszkańców, zachowujących swoją odrębność i autonomię, ale zintegrowanych przez wspólny los, porządek administracyjny i troską o wspólne zasoby. Ich lokalność jest dobrem, którego utrzymaniu i wyzyskaniu realizacja Strategii służy. Działania na rzecz społeczności przyczyniają się do spójności i równowagi w skali całej gminy jako obszaru realizacji wspólnych interesów i zgodnego osiągania celów. Razem społeczności lokalne tworzą wspólnotę samorządową gminy Żary, która ceni i wzmacnia swoją bogatą tożsamość.

SAMORZĄD – W samorządzie lokalne społeczności znajdują najlepszy instrument formułowania i osiągania wspólnych celów. Samorząd wyraża ich lokalność wnosząc w nią efektywność działania w kontekście procesów, rozwiązań i środków finansowych o charakterze regionalnym i ogólnopolskim. Mieszkańcy gminy Żary realizują swoją samorządność jako podstawowy sposób rozpoznawania i rozwiązywania wspólnych problemów, a także tworzenia warunków dla indywidualnego i zbiorowego rozwoju.

ROZWÓJ – Społeczność gminy Żary wyraża odwagę i ambicję w formułowaniu wizji swojej przyszłości. Ma świadomość potrzeby zmian, które powinny dotyczyć ich otoczenia i sposobów działania. Odważne i ambitne podejście do zmian ma lokalnej wspólnotie przynieść rozwój, ale określony przez „jakość”, a nie „ilość”. Dążenie do rozwoju musi uwzględniać walor współpracy i lokalności, w których wyraża się dobrostan oraz istota funkcjonowania wspólnoty.

JAKOŚĆ ŻYCIA – Miarą podejmowanych działań i osiągniętych celów jest dla społeczności gminy jakość życia. Dominuje ona nad dążeniem do maksymalizacji osiągnięć i kosztów, stanowi wyznacznik dla ambicji i odwagi w formułowaniu Strategii. Społeczność lokalna oczekuje od samorządu takiego zarządzania ekonomicznymi, społecznymi i przestrzennymi aspektami rozwoju, w którym osiągnięcie możliwie wysokiej jakości życia przez jak największą liczbę mieszkańców jest naczelną wartością.

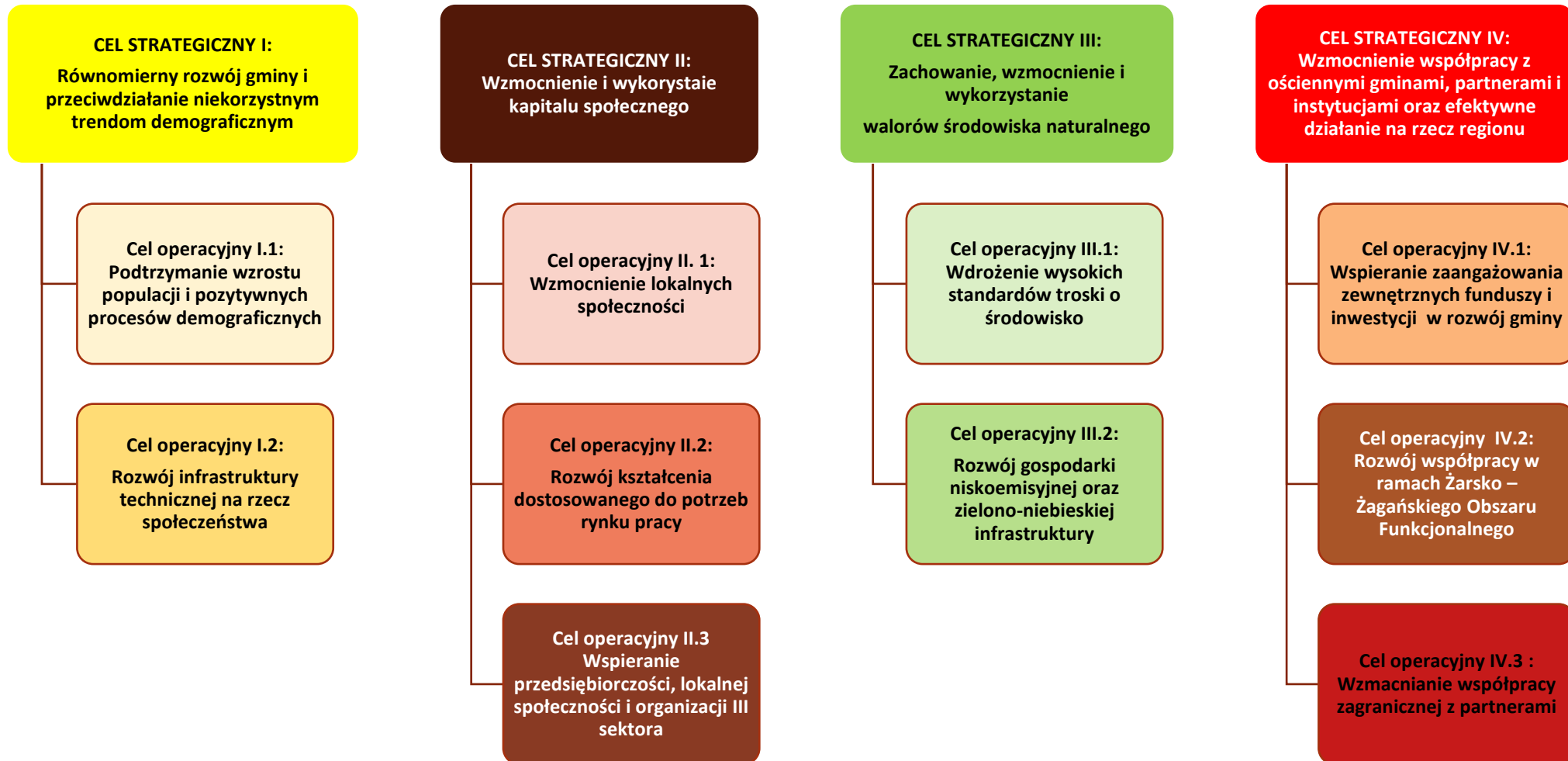

ŚRODOWISKO – Społeczność gminy Żary tworzy środowisko i żyje w relacji ze środowiskiem. Jego społeczny i przyrodniczy sens – oba wyrażają porządek rzeczy, w ramach którego wspólnota się rozwija i osiąga swoje cele. Zachowanie dobrostanu natury jest w nim niezbywalne. Wieź z nią stanowi o przewadze konkurencyjnej gminy i jako taka stanowi element jakości życia. Osiągając rozwój społeczny, ekonomiczny i technologiczny lokalna społeczność gminy Żary pozostaje sobą zachowując swoje środowisko.

Wybór punktów ciężkości, a w dalszej kolejności celów i przedsięwzięć do realizacji w ramach Strategii rozwoju Gminy Żary oparty jest na kryteriach legalności, wykonalności, adekwatności oraz upodmiotowienia. Będą one konkretyzowane w toku realizacji w jednostkowe projekty inwestycyjne lub organizacyjne oraz złożone i długotrwałe programy, składające się z kilku jednostkowych projektów i programów. Realizacja Strategii rozwoju gminy Żary do roku 2030 angażować będzie władze samorządowe do podjęcia dodatkowego wysiłku w celu zagwarantowania dla każdego z przedsięwzięć odpowiednich warunków ich podejmowania, prowadzenia oraz pomyślnego zakończenia. Realizowane działania służyć będą zatem uzyskaniu:

1. sprawnej koordynacji w czasie i przestrzeni oraz bieżącego zarządzania.
2. udziału społeczności mieszkańców, wolnego od wszelkiej dyskryminacji i stronnictwa, cechującego się otwartością na partnerów, przejrzystością finansową i prawną oraz przestrzeganiem zasady pomocniczości.
3. zagwarantowania wrażliwości na osobę ludzką, potrzeby społeczne, dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, a także wartości etyczne i estetyczne.
4. zapewnienia profesjonalnego, obiektywnego i przejrzystego monitoringu oraz ewaluacji zgodności z Wizją i Misją, stopnia osiągnięcia Celów strategicznych i kierunkowych oraz sposobów i zaawansowania realizacji poszczególnych przedsięwzięć.

STRUKTURA CELÓW DLA STRATEGII ROZWOJU GMINY ŻARY

CEL STRATEGICZNY I: Równomierny rozwój gminy i przeciwdziałanie niekorzystnym trendom demograficznym

Idea celu: ograniczenie różnicowań w zagospodarowaniu gminy poprzez przeciwdziałanie zagrożeniu spadku liczby mieszkańców oraz inwestycje w infrastrukturę

Na tle kraju gminę cechuje w miarę korzystny przebieg procesów demograficznych, udaje się podtrzymać liczbę jej mieszkańców. Utrzymanie tego trendu jest trudne, ale stanowi jeden z podstawowych warunków zachowania potencjału rozwojowego gminy. Zarazem ważne jest, by mieszkańców i możliwości rozwoju zachowały poszczególne miejscowości i zachowana została równowaga sieci osadniczej, bez gwałtownych wyludnień. Samorząd gminy Żary dąży do wspierania pozytywnych zmian w tym zakresie i niwelowania pojawiających się problemów i ograniczeń. Pozwoli to na efektywne zarządzanie środkami finansowymi, planowanie i realizację inwestycji, jak też wzmacnianie aktywności ekonomicznej całego obszaru gminy bez narastania stref degradacji oraz zaniedbań infrastrukturalnych.

Cel operacyjny I.1: Podtrzymanie wzrostu populacji i pozytywnych procesów demograficznych

Typy działań:

- działania powstrzymujące odpływ młodzieży z terenu gminy
- aktywizacja seniorów na rynku pracy i w życiu społecznym
- rozwój i wzmocnienie sfery usług społecznych na rzecz seniorów (opiekuńczych, asystenckich)
- rozwój infrastruktury w zakresie opieki nad osobami starszymi (np. domy seniorów)

Miara sukcesu w realizacji celu: zostanie utrzymana równowaga osadnictwa na obszarze gminy oraz populacja mieszkańców w poszczególnych miejscowościach, będą one przeważać nad odpływem mieszkańców; gmina będzie dysponowała efektywnymi narzędziami wsparcia nowego osadnictwa oraz wsparcia dobrostanu zdrowotnego całej populacji.

Cel operacyjny I.2: Rozwój infrastruktury technicznej na rzecz społeczeństwa

Typy działań:

- budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury przedszkolnej, szkolnej, kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej, komunalnej
- budowa infrastruktury związanej z opieką nad dziećmi do lat 3
- rozwój infrastruktury technicznej w zakresie sieci wod-kan, gazowej, elektrycznej, oczyszczalni ścieków, przydomowych oczyszczalni ścieków
- rozwój usług publicznych (w tym elektronicznych)
- rozwój sieci oświetlenia, w tym montaż lamp solarnych
- budowa, rozbudowa i modernizacja sieci dróg na terenie gminy oraz budowa chodników

Miara sukcesu w realizacji celu: wszystkie środowiska aktywne w obszarze gminy mają poczucie udziału w rozwoju infrastrukturalnym i cywilizacyjnym; dokonuje się on w sposób organiczny i zrównoważony, z udziałem zainteresowanych społeczności lokalnych.

CEL STRATEGICZNY II: Wzmocnienie i wykorzystanie kapitału społecznego

Idea celu: wsparcie osób i środowisk w indywidualnym i zbiorowym rozwoju

Gmina Żary staje się coraz lepszym miejscem do życia dla obecnych i przyszłych mieszkańców. Celem samorządu jest tworzenie ku temu jak najlepszych warunków i umożliwianie realizowania się przez poszczególnych mieszkańców i całe środowiska lokalne. Gmina będzie silna ich siłą i aktywnością, wykształceniem i przedsiębiorczością jednostek oraz solidarnością i współpracą między pokoleniami.

Cel operacyjny II. 1: Wzmocnienie lokalnych społeczności

Typy działań:

- przeciwdziałanie wykluczeniom społecznym
- aktywizacja i integracja mieszkańców
- wsparcie w pozyskiwaniu środków finansowych przez partnerów społecznych samorządu
- udział partnerów społecznych w konsultowaniu kierunków rozwoju i projektów dla poszczególnych miejscowości
- wzmocnianie solidarności i współpracy między pokoleniami
- wsparcie działalności instytucji kultury na terenie gminy

Miara sukcesu w realizacji celu: aktywność społeczna i realizacja osobistych pasji jest powszechna, w związku z czym tworzone są i wdrażane koncepcje rozwoju poszczególnych miejscowości

Cel operacyjny II.2: Rozwój kształcenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy

Typy działań:

- śledzenie potrzeb edukacyjnych w poszczególnych miejscowościach oraz ścieżek kształcenia podejmowanych przez mieszkańców
- racjonalne inwestowanie w infrastrukturę oświatową
- wsparcie systemu stypendialnego dla uczniów
- wsparcie wykorzystania rozwiązań technologicznych i organizacyjnych w nauczaniu

Miara sukcesu w realizacji celu: mieszkańcy gminy otrzymują wykształcenie pozwalające im na realizowanie z powodzeniem dalszej nauki oraz realizację indywidualnych planów rozwoju

Cel operacyjny II.3: Wspieranie przedsiębiorczości, lokalnej społeczności i organizacji III sektora

Typy działań:

- przygotowanie i wykorzystanie oferty inwestycyjnej z ukierunkowaniem na wsparcie i obsługę lokalnego biznesu
- wsparcie małej spółdzielczości, zwłaszcza w ramach szkół i organizacji społecznych
- wspieranie tworzenia, rozwoju i aktywności organizacji pozarządowych
- wspieranie działań badawczych i innowacyjnych w przedsiębiorstwach
- wsparcie rozwoju turystyki na terenie gminy

Miara sukcesu w realizacji celu: w dochodach gminy dominują środki będące efektem rozwoju prywatnej przedsiębiorczości; większa liczba mieszkańców – w tym seniorzy - przez dłuższe lata jest aktywna ekonomicznie i wzrasta jej zamożność; ograniczone zostaje uzależnienie od wsparcia pomocy społecznej i różnego rodzaju świadczeń

CEL STRATEGICZNY III: Zachowanie, wzmocnienie i wykorzystanie walorów środowiska naturalnego

Idea celu: działania osób, firm i instytucji powinny być podejmowane ze świadomością ich konsekwencji dla środowiska

Przestrzeń gminy w znacznym stopniu zachowuje naturalny charakter, z ograniczoną i kontrolowaną ingerencją człowieka. Zachowanie tego stanu jest warunkiem utrzymania wysokiej jakości życia. W kolejnych latach będzie też priorytetem w ocenie przygotowania i wdrożenia wszelkiego rodzaju aktywności gospodarczej oraz procesów inwestycyjnych. W związku z tym promowane i wspierane będą wysokiej jakości rozwiązania, rozwój o charakterze organicznym i długofalowe, pozytywne zmiany w poprawie stanu środowiska.

Cel operacyjny III.1: Wdrożenie wysokich standardów troski o środowisko

Typy działań:

- edukacja ekologiczna na wszystkich etapach edukacji przedszkolnej i szkolnej
- wdrażanie modelowych rozwiązań proekologicznych w funkcjonowaniu administracji i związanych z nią instytucji
- formułowanie diagnoz stanu środowiska i perspektyw jego zachowania dla poszczególnych miejscowości
- promocja i upowszechnienie selektywnej zbiórki odpadów
- małe granty samorządowe na inicjatywy i działania proekologiczne
- działania zmierzające do likwidacji dzikich wysypisk śmieci
- ochrona i rewitalizacja starych parków i ogrodów
- poprawa gospodarki odpadami
- zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego
- utrzymanie czystości miejscowości

Miara sukcesu w realizacji celu: w społeczności lokalnej panuje powszechna świadomość znaczenia działań na rzecz środowiska jako przejawu troski o dobro wspólne; jego stan jest traktowany jako warunek ekonomicznego dobrobytu gminy i poszczególnych miejscowości; pojawiają się oddolne inicjatywy proekologiczne i są wprowadzane w życie.

Cel operacyjny III.2: Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz zielono-niebieskiej infrastruktury

Typy działań:

- niwelowanie emisji szkodliwych substancji w ciepłownictwie indywidualnym i publicznym
- rozwój małej retencji oraz niebieskiej i zielonej infrastruktury
- podejmowanie działań adaptacyjnych do niekorzystnych zmian klimatycznych
- wspieranie i rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym
- rozwój ścieżek rowerowych i ich otoczenia infrastrukturalnego
- realizacja działań związanych z usuwaniem azbestu
- realizacja termomodernizacji budynków publicznych i niepublicznych

Miara sukcesu w realizacji celu: uzyskanie przez gminę wizerunku „gminy zielonej”, w związku z tym atrakcyjnej jako miejsce życia i prowadzenia działalności gospodarczej; dominacja rozwiązań angażujących wiedzę i dobre praktyki oparte na świadomości ekologicznej w inwestycjach i rozwoju infrastruktury.

CEL STRATEGICZNY IV: Wzmocnienie współpracy z ościennymi gminami, partnerami i instytucjami oraz efektywne działanie na rzecz regionu

Idea celu: samorząd dobrze rozpoznaje potrzeby i wyzwania, właściwie dobiera rozwiązania, pozyskuje partnerów i zewnętrzne wsparcie

Samorząd lokalny wyczerpuje zdolności do samodzielnego, opartego na środkach własnych gminy, osiągnięcia wszystkich celów rozwojowych oraz niwelowania ograniczeń we wszystkich obszarach. Zaspokajanie tych potrzeb wymaga zdolności do współpracy z otoczeniem oraz angażowania zewnętrznych i komercyjnych środków na realizację poszczególnych przedsięwzięć.

Cel operacyjny IV.1: Wspieranie zaangażowania zewnętrznych funduszy i inwestycji w rozwój gminy

Typy działań:

- gromadzenie, przetwarzanie i upowszechnianie informacji o potencjale i potrzebach gminy i jej społeczności
- monitoring i weryfikacja perspektyw pozyskiwania wsparcia ze środków unijnych dla przedsięwzięć realizowanych na terenie gminy
- system włączania partnerów społecznych i podmiotów gospodarczych do współpracy
- włączanie obszaru i społeczności gminy w realizację projektów rozwojowych realizowanych przez zewnętrzne podmioty

- aktywna promocja gminy
- renowacja i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego

Miara sukcesu w realizacji celu: samorząd lokalny efektywnie angażuje lokalne społeczności i zewnętrzne podmioty w pozyskiwanie i wykorzystanie kapitału na rzecz realizacji projektów rozwojowych; wiedza, praca i środki finansowe z różnych źródeł współtworzą potencjał gminy i miejscowości na jej obszarze.

Cel operacyjny IV.2: Rozwój współpracy w ramach Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego

Typy działań:

- integracja systemu komunikacji miejskiej
- budowa wspólnego systemu ścieżek rowerowych
- wspólna promocja gospodarcza
- tworzenie wspólnej oferty turystycznej
- wykorzystanie potencjału do rozwoju wspólnej energetyki odnawialnej

Miara sukcesu w realizacji celu: społeczność gminy efektywnie zarządza rozwojem dobierając rozwiązania i partnerów do skali problemów i wyzwań; w znacznym stopniu zaangażowane są zewnętrzne środki partnerzy oraz pełnia potencjału obszaru funkcjonalnego.

Cel operacyjny IV.3: Wzmacnianie współpracy zagranicznej z partnerami

Typy działań:

- rozwijanie i umacnianie wzajemnych kontaktów i podejmowanie realizacji wspólnych projektów

Miara sukcesu w realizacji celu: pogłębienie stosunków z partnerami, liczne wspólne przedsięwzięcia.

NAWIĄZANIE DO DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH WYŻSZEGO SZCZEBLA

Formułując Strategię Rozwoju Gminy Żary dołożono wszelkich starań, by założone w niniejszym dokumencie cele oraz kierunki działań zaprogramowane do ich osiągnięcia były spójne lub na zasadzie komplementarności uzupełniały postanowienia dokumentów strategicznych na poziomie europejskim, krajowym oraz regionalnym.

Strategia Rozwoju Gminy Żary na lata 2021-2030 wpisuje się w założenia następujących dokumentów:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2030 r.,
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,
- Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (projekt),

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia została przyjęta Uchwałą Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). Głównym celem Strategii jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

W dokumencie określono następujące cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną;
- Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony
- Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Cele zakładane do realizacji przez Gminę Żary wpisują się w cele i kierunki działań zawarte w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, zwłaszcza w Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu, kierunek interwencji – zwiększenie efektywności programowania rozwoju poprzez zintegrowanie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego oraz zapewnienie realnej partycypacji społecznej, a także w Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, kierunki interwencji – aktywne gospodarczo i przyjazne mieszkańcom miasta, rozwój obszarów wiejskich i wzmocnienie sprawności administracyjnej samorządów terytorialnych oraz ich zdolności do współpracy z partnerami na rzecz rozwoju.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Jest to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. i został przyjęty przez Radę Ministrów Uchwałą nr 102 z dnia 17 września 2019 r. (M.P.2019 poz. 1060). Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągania zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Powyższy cel realizowany jest poprzez trzy cele szczegółowe polityki regionalnej:

1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.
2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.
3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Strategia Rozwoju Gminy Żary zachowuje spójność obszarów oraz celów operacyjnych z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 Jest zgodna z wyżej opisanym dokumentem w następującym zakresie:

- CEL 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.
 - Cel szczegółowy 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczenie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.
 - Kierunek 1.5.1. Infrastruktura transportowa, 1.5.2. Infrastruktura komunalna, oraz 1.5.4. Infrastruktura łączności elektronicznej – z którymi spójny jest gminny cel operacyjny I.2 Rozwój infrastruktury technicznej na rzecz społeczeństwa.
 - Kierunek 1.5.3. Infrastruktura społeczna – z którym spójne są cele gminne: I.2 Rozwój infrastruktury technicznej na rzecz społeczeństwa, II. 1 Wzmocnienie lokalnych społeczności, II.2 Rozwój kształcenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy.
- CEL 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.
 - Cel szczegółowy 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.
 - Kierunek 2.1.3. Zwiększanie zasobów rynku pracy i rozwój kapitału społecznego, z którym zgodny jest cel gminny II. 1 Wzmocnienie lokalnych społeczności.
 - Cel szczegółowy 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym
 - Kierunek 2.2.2. Wsparcie dla biznesu – z którym zgodny jest gminny cel operacyjny II.3 Wspieranie przedsiębiorczości, lokalnej społeczności i organizacji III sektora.
 - Kierunek 2.2.3. Wsparcie dla lokalizacji inwestycji zewnętrznych – z którym zgodny jest cel gminny IV.1 Wspieranie zaangażowania zewnętrznych funduszy i inwestycji w rozwój gminy.
- Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.
 - Cel szczegółowy 3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym – z którym zgodny jest cel gminny IV.2 Rozwój współpracy w ramach Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2030 r.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju to dokument określający główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju w perspektywie do 2030 roku. Za cel nadrzędny w tym przypadku obrano poprawę jakości życia Polaków, a głównym sposobem osiągnięcia tego celu ma być stabilny i wysoki wzrost gospodarczy. Trzecia fala nowoczesności oznacza łączenie modernizacji, innowacji oraz impetu cyfrowego z poprawą jakości życia i skokiem cywilizacyjnym, jaki musi stać się udziałem naszego kraju do 2030 roku, abyśmy uniknęli zagrożenia peryferyzacją.

Osiągnięcie celu kluczowego będzie możliwe tylko dzięki trzem filarom zadaniowym:

- innowacyjności,
- terytorialnie zrównoważonemu rozwojowi,
- efektywności.

Głównym celem tego dokumentu jest poprawa jakości życia Polaków mierzona wskaźnikami jakościowymi oraz wartością i tempem wzrostu PKB w Polsce. W dokumencie zawarto trzy obszary strategiczne, które zostały podzielone na osiem części. Są to:

- I. Konkurencyjność i innowacyjność gospodarki;
- II. Równoważenie potencjału rozwojowego regionów Polski;
- III. Efektywność i sprawność państwa.

Zgodnie z założeniami strategii Polska ma posiadać konkurencyjną i efektywną gospodarkę z wieloma nowymi miejscami pracy, a pracownicy cechujący się kreatywnością, otwartością na zmiany i dobrym wykształceniem będą decydować o przewadze polskich firm na ogólnopolskich rynkach. Również Strategia Rozwoju Gminy Żary na lata 2021-2030 w swoich założeniach będzie dążyć do podniesienia kwalifikacji lokalnej społeczności oraz tworzenia stabilnego rynku pracy. Osiągnięcie celów operacyjnych nr II.1, II.2 i II.3 doprowadzi do zbudowania silnego kapitału społecznego, mającego duży udział w perspektywie rozwojowej gminy.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. KPZK 2030 przedstawia wizję zagospodarowania przestrzennego kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat oraz określa cele i kierunki polityki przestrzennej wraz z planem działań o charakterze prawnym i instytucjonalnym niezbędnym dla jej realizacji. Wskazuje także na zasady i sposób koordynacji publicznych polityk rozwojowych mających istotny wpływ terytorialny.

Wizja zagospodarowania przestrzennego kraju określona w KPZK 2030 polega na postrzeganiu przestrzeni polskiej przez pryzmat rozwoju policentrycznej metropolii sieciowej. Metropolia ta składa się z najważniejszych polskich miast i ich zespołów, stanowiących jej rdzeń, oraz współtworzących ją miast o znaczeniu regionalnym. Do policentrycznej metropolii sieciowej dowiązane są subregionalne ośrodki wzrostu. Dla obszarów peryferyjnych znajdujących się poza bezpośrednim wpływem ośrodków wzrostu, ze względu na ograniczoną możliwość wykorzystania przez nie potencjałów rozwojowych, przewidziano specjalne działania aktywizujące.

Cel strategiczny polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest następujący: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

W dokumencie wyznaczono sześć celów polityki przestrzennej:

1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.
2. Poprawa spójności wewnętrznej kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.
4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.
5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.
6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Założenia Strategii Rozwoju Gminy Żary w pełni wpisują się w Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Jak wskazano w wizji gminy „Troska o czystość i jakość środowiska naturalnego oraz otoczenia będzie cechą przedsięwzięć realizowanych na terenie gminy. Prywatne i publiczne inwestycje będą miały na celu zwiększanie absorpcji wody, zmniejszanie zużycia energii, zwiększanie powierzchni nasadzeń oraz zagospodarowywanie odpadów. Gmina będzie przyciągać uwagę efektywnością w dbaniu o środowisko, które cechuje codzienne życie mieszkańców, profil turystyki i rekreacji, prowadzoną działalność gospodarczą i realizowane inwestycje. Poszczególne miejscowości będą w efektywny sposób połączone ze sobą i z miastem Żary przez bezpieczne, oświetlone drogi wyposażone w ścieżki rowerowe. Cała gmina uzyska pełniejszą dostępność transportową poprzez poprawę stanu infrastruktury kolejowej oraz optymalizację siatki połączeń”.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (projekt)

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (SRWL 2030) jest dokumentem wyznaczającym strategiczne cele i kluczowe kierunki działań oraz przewidywane instrumenty ich realizacji w rozwoju województwa lubuskiego w kolejnej dekadzie.

Celem głównym wyznaczonym w Strategii jest: Inteligentne gospodarowanie potencjałami regionu dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, spójności społecznej i przestrzennej oraz wysokiej jakości życia mieszkańców.

Cel główny zostanie osiągnięty w wyniku realizacji celów strategicznych. W SRWL 2030 sformułowano cztery cele strategiczne, które stanowią zmodyfikowaną i zweryfikowaną kontynuację celów strategicznych ze strategii przyjętej w 2012r. W ten sposób, zapewniając ciągłość procesu planowania strategicznego, wprowadzono niezbędne zmiany i uaktualnienia wynikające ze zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych szczegółowo przeanalizowanych na etapie diagnozy:

1. Inteligentna, zielona gospodarka regionalna;
2. Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi;
3. Integracja przestrzenna regionu;
4. Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę.

Strategia Rozwoju Gminy Żary zachowuje spójność obszarów oraz celów operacyjnych ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 Jest zgodna z wyżej opisanym dokumentem w następującym zakresie:

- CEL STRATEGICZNY 1. Inteligentna, zielona gospodarka regionalna
 - Cel operacyjny 1.2 Rozwój zielonej gospodarki, w tym energetyki przyjaznej środowisku – z którym zgodny jest gminny cel operacyjny III.1 Wdrożenie wysokich standardów troski o środowisko, jak też III.2 Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz zielono-niebieskiej infrastruktury.
 - Cel operacyjny 1.3 Wysoka jakość kształcenia oraz jego powiązanie z regionalnym rynkiem pracy – z którym zgodny jest gminny cel operacyjny II.2 Rozwój kształcenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy.
 - Cel operacyjny 1.4 Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej i powiązań gospodarczych regionu - jest zgodny z gminnymi celami IV.1 Wspieranie zaangażowania zewnętrznych funduszy i inwestycji w rozwój gminy, jak też IV.2 Rozwój współpracy w ramach Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego.
- CEL STRATEGICZNY 2. Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi
 - Cel operacyjny 2.2 Promocja włączenia społeczno-zawodowego oraz kompleksowe wsparcie seniorów – zgodność z celem gminnym I.1 Podtrzymanie wzrostu populacji i pozytywnych procesów demograficznych,
- CEL STRATEGICZNY 3. Integracja przestrzenna regionu
 - Cel operacyjny 3.2 Wzmocnienie dostępności infrastruktury teleinformatycznej - z którym zgodny jest gminny cel operacyjny I.2 Rozwój infrastruktury technicznej na rzecz społeczeństwa.
 - Cel operacyjny 3.4 Ochrona środowiska przyrodniczego, w tym przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatu - z którym zgodny jest gminny cel operacyjny III.1 Wdrożenie wysokich standardów troski o środowisko.
 - Cel operacyjny 3.7 Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich – z którym zgodne są cele gminne I.2 Rozwój infrastruktury technicznej na rzecz społeczeństwa, II. 1 Wzmocnienie lokalnych społeczności.
- CEL STRATEGICZNY 4. Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę
 - Cel operacyjny 4.3 Wysoka sprawność działania administracji publicznej i instytucji regionalnych oraz współdziałanie na rzecz rozwoju regionu - z którym zgodny jest gminny cel operacyjny IV.2 Rozwój współpracy w ramach Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego.

BENEFICJENCI STRATEGII

Strategia Rozwoju Gminy Żary służy wsparciu rozwoju jej mieszkańców – w ich indywidualnych wyborach ścieżek życiowych oraz w funkcjonowaniu jako zintegrowana społeczność. Wspólnie tworzona będzie spełniać swoją rolę, jeśli znajdzie wyraz w działaniach składających się na wspólną realizację postawionych celów. Samorząd gminy dąży do tego, by Strategia nie pozostała dokumentem, ale stała się punktem odniesienia dla każdej istotnej aktywności podejmowanej w obrębie wspólnoty, dzięki niej i na jej rzecz.

Wobec tego wszyscy mieszkańcy gminy Żary oraz podmioty podejmujące na jej obszarze działalność będą się odnajdywać w jej zapisach jako beneficjenci jej realizacji, poprzez podejmowane przez siebie oraz przez innych działania.

DZIECI

Cele	Typy działań	Wpływ i efekty
I.2 Rozwój infrastruktury technicznej na rzecz społeczeństwa	rozwój infrastruktury przedszkolnej i szkolnej; rozwój usług publicznych budowa infrastruktury związanej z opieką nad dziećmi do lat 3	budowa i utrzymanie obiektów; podnoszenie standardu nauczania, poszerzanie dostępu do wiedzy
II. 1 Wzmocnienie lokalnych społeczności	przeciwdziałanie wykluczeniom społecznym; wzmacnianie solidarności międzypokoleniowej	poszerzanie oferty spędzania czasu i indywidualnego oraz zbiorowego rozwoju; pogłębianie więzi z pokoleniem rodziców i dziadków
II.2 Rozwój kształcenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy	monitoring potrzeb edukacyjnych oraz ścieżek edukacyjnych; inwestowanie w infrastrukturę oświatową; wsparcie procesów optymalizacji i postępu w nauczaniu	wsparcie instytucjonalne; rozwój infrastruktury; indywidualizacja rozwoju, lepiej ukierunkowane kształcenie
III.1 Wdrożenie wysokich standardów troski o środowisko	edukacja ekologiczna; promocja i upowszechnienie selektywnej zbiórki odpadów; małe granty samorządowe na inicjatywy i działania proekologiczne utrzymanie czystości miejscowości	wzrost wiedzy i świadomości ekologicznej; wsparcie dla działań w obszarze ekologii i rozwoju więzi ze środowiskiem
III.2 Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz zielono-niebieskiej infrastruktury	niwelowanie emisji szkodliwych substancji; rozwój ścieżek rowerowych	poprawa stanu otoczenia i możliwości rozwoju; przyjazna, spójna z naturą infrastruktura; zwiększenie swobody i bezpieczeństwa ruchu
IV.3 Wzmacnianie współpracy zagranicznej z partnerami	rozwijanie wzajemnych kontaktów i podejmowanie realizacji wspólnych projektów	rozszerzenie sfery aktywności, zwiększenie własnego potencjału

MŁODZIEŻ

Cele	Typy działań	Wpływ i efekty
I.1 Podtrzymanie wzrostu populacji i pozytywnych procesów demograficznych	działania powstrzymujące odpływ młodzieży z terenu gminy	lepszą i pełniejszą opieką, wsparcie indywidualnego rozwoju; ułatwianie życiowego startu i utrzymania rodziny
I.2 Rozwój infrastruktury technicznej na rzecz społeczeństwa	<p>budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury przedszkolnej, szkolnej, kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej, komunalnej;</p> <p>wzmocnienie potencjału teleinformatycznego</p> <p>rozwój sieci oświetlenia, w tym montaż lamp solarnych</p> <p>budowa, rozbudowa i modernizacja sieci dróg na terenie gminy oraz budowa chodników</p>	rozwój infrastruktury wsparcia, podniesienie jakości życia i usług publicznych; dostęp do rozrywki oraz rynku pracy
II. 1 Wzmocnienie lokalnych społeczności	przeciwdziałanie wykluczeniom społecznym; aktywizacja i integracja mieszkańców; udział w konsultowaniu przedsięwzięć rozwojowych; wzmacnianie solidarności międzypokoleniowej	warunki do działania i indywidualnego rozwoju, zwiększenie dostępności środków; wpływ na kierunki rozwoju własnego środowiska; wzmocnienie więzi z pokoleniem rodziców
II.2 Rozwój kształcenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy	<p>monitoring potrzeb edukacyjnych oraz ścieżek edukacyjnych mieszkańców;</p> <p>inwestowanie w infrastrukturę oświatową; optymalizacja i postęp w nauczaniu</p> <p>wsparcie systemu stypendialnego dla uczniów</p>	indywidualne, kierunkowe podejście do uczniów; dostępność edukacji oraz funkcjonowanie systemu wsparcia indywidualnego i zbiorowego rozwoju
II.3 Wspieranie przedsiębiorczości, lokalnej społeczności i organizacji III sektora	<p>Wsparcie lokalnego biznesu; wsparcie dla organizacji pozarządowych;</p> <p>wsparcie małej spółdzielczości</p>	lepiej przygotowanie do funkcjonowania na rynku; wsparcie dla gminy dla rozwoju działalności gospodarczej
III.1 Wdrożenie wysokich standardów troski o środowisko	<p>edukacja ekologiczna;</p> <p>diagnozowanie stanu środowiska; małe granty na inicjatywy i działania proekologiczne</p> <p>ochrona i rewitalizacja starych parków i ogrodów</p> <p>poprawa gospodarki odpadami</p> <p>zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego</p> <p>utrzymanie czystości miejscowości</p>	wzrost wiedzy i świadomości ekologicznej; uwzględnienie głosu młodego pokolenia; wsparcie dla działań w obszarze ekologii i rozwoju więzi ze środowiskiem

III.2 Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz zielono-niebieskiej infrastruktury	niwelowanie emisji szkodliwych substancji; adaptacja do zmian klimatu; rozwój ścieżek rowerowych i ich otoczenia infrastrukturalnego	lepszą jakość środowiska; zwiększenie swobody i bezpieczeństwa ruchu; warunki dla sportu i rekreacji
IV.1 Wspieranie zaangażowania zewnętrznych funduszy i inwestycji w rozwój gminy	monitoring i weryfikacja perspektyw pozyskiwania wsparcia ze środków unijnych; włączanie obszaru i społeczności gminy w realizację projektów rozwojowych zewnętrznych podmiotów renowacja i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego	wsparcie w dotarciu do zewnętrznych źródeł finansowania rozwoju oraz współpracy w ramach krajowych i europejskich sieci; promocja talentów i aktywności mieszkańców
IV.3 Wzmacnianie współpracy zagranicznej z partnerami	rozwijanie wzajemnych kontaktów i podejmowanie realizacji wspólnych projektów	rozszerzenie sfery aktywności, zwiększenie własnego potencjału

SENIORZY

Cele	Typy działań	Wpływ i efekty
I.1 Podtrzymanie wzrostu populacji i pozytywnych procesów demograficznych	aktywizacja seniorów na rynku pracy i w życiu społecznym; rozwój i wzmocnienie sfery usług społecznych na rzecz seniorów (opiekuńczych, asystenckich); rozwój infrastruktury w zakresie opieki nad osobami starszymi	poprawa dostępności i jakości opieki zdrowotnej oraz wsparcia społecznego; aktywizacja i włączenie w życie społeczności
I.2 Rozwój infrastruktury technicznej na rzecz społeczeństwa	rozwój komunalnych i społecznych inwestycji infrastrukturalnych; rozwój usług publicznych rozwój sieci oświetlenia, w tym montaż lamp solarnych budowa, rozbudowa i modernizacja sieci dróg na terenie gminy oraz budowa chodników	uwzględnianie potrzeb seniorów w działaniach rozwojowych; rozwój infrastruktury komunalnej, zwiększenie jej dostępności dla seniorów; dostęp do nowoczesnych technologii i wsparcie w ich stosowaniu
II. 1 Wzmocnienie lokalnych społeczności	przeciwdziałanie wykluczeniom społecznym; aktywizacja i integracja mieszkańców, wzmacnianie solidarności i współpracy między pokoleniami; zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego	aktywizacja społeczna, usprawnienie wsparcia; wpływ na kierunki rozwoju własnego środowiska; wzmocnienie więzi z pokoleniem dzieci i wnuków; zwiększenie poczucia indywidualnego bezpieczeństwa
II.3 Wspieranie przedsiębiorczości, lokalnej społeczności i organizacji III sektora	wsparcie i obsługa lokalnego biznesu; wsparcie małej spółdzielczości; wspieranie	podtrzymywanie aktywności ekonomicznej i możliwości pracy; przystępne formy udziału w życiu ekonomicznym wspólnoty lokalnej

	tworzenia, rozwoju i aktywności organizacji pozarządowych	
III.1 Wdrożenie wysokich standardów troski o środowisko	wdrażanie modelowych rozwiązań proekologicznych ochrona i rewitalizacja starych parków i ogrodów poprawa gospodarki odpadami zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego utrzymanie czystości miejscowości	podnoszenie jakości środowiska i bliskiego otoczenia; zachowanie walorów otoczenia i krajobrazu
III.2 Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz zielono-niebieskiej infrastruktury	niwelowanie emisji szkodliwych substancji; rozwój małej retencji oraz niebieskiej i zielonej infrastruktury realizacja działań związanych z usuwaniem azbestu realizacja termomodernizacji budynków publicznych i niepublicznych renowacja i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego	podnoszenie jakości środowiska i bliskiego otoczenia; zachowanie walorów otoczenia i krajobrazu
IV.3 Wzmacnianie współpracy zagranicznej z partnerami	rozwijanie wzajemnych kontaktów i podejmowanie realizacji wspólnych projektów	rozszerzenie sfery aktywności, zwiększenie własnego potencjału

AKTYWNI ZAWODOWO

Cele	Typy działań	Wpływ i efekty
I.1 Podtrzymanie wzrostu populacji i pozytywnych procesów demograficznych	rozwój infrastruktury w zakresie opieki nad osobami starszymi; działania powstrzymujące odpływ młodzieży z terenu gminy	wsparcie dla rodzin; korzystne warunki dla osiedlania się i rozwoju życia zawodowego i rodzinnego
I.2 Rozwój infrastruktury technicznej na rzecz społeczeństwa	budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury; rozwój usług publicznych rozwój sieci oświetlenia, w tym montaż lamp solarnych budowa, rozbudowa i modernizacja sieci dróg na terenie gminy oraz budowa chodników	wsparcie zrównoważonego budownictwa wysokiej jakości; wzmocnienie oferty i poziomu usług publicznych i infrastruktury komunalnej; bliskość i wysoki standard środowiska; powszechność i dostępność komunikacji stosowanej w pracy, rekreacji, rozrywce i dostępie do wiedzy
II. 1 Wzmocnienie lokalnych społeczności	przeciwdziałanie wykluczeniom społecznym; aktywizacja i integracja mieszkańców;	różnorodne formy realizowania się i prowadzenia działalności zawodowej i społecznej; zwiększona dostępność finansowania działalności; wpływ na rozwój lokalnego środowiska;

	<p>wsparcie w pozyskiwaniu środków finansowych przez partnerów społecznych, ich udział w konsultowaniu kierunków rozwoju; zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego</p>	<p>wzmocnienie więzi z pokoleniem dzieci i seniorów; zwiększenie poczucia indywidualnego bezpieczeństwa</p>
<p>II.3 Wspieranie przedsiębiorczości, lokalnej społeczności i organizacji III sektora</p>	<p>- przygotowanie i wykorzystanie oferty inwestycyjnej; wspieranie tworzenia, rozwoju i aktywności organizacji pozarządowych; wsparcie małej spółdzielczości wspieranie działań badawczych i innowacyjnych w przedsiębiorstwach wsparcie rozwoju turystyki na terenie gminy</p>	<p>wsparcie dla pracowników i ich praw oraz jakości pracy; różnorodne formy realizowania się i prowadzenia działalności zawodowej i społecznej</p>
<p>III.1 Wdrożenie wysokich standardów troski o środowisko</p>	<p>wdrażanie modelowych rozwiązań proekologicznych; ochrona i rewitalizacja starych parków i ogrodów poprawa gospodarki odpadami zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego utrzymanie czystości miejscowości</p>	<p>podnoszenie jakości środowiska i bliskiego otoczenia; zachowanie walorów otoczenia i krajobrazu</p>
<p>III.2 Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz zielono-niebieskiej infrastruktury</p>	<p>niwelowanie emisji szkodliwych substancji; rozwój małej retencji oraz niebieskiej i zielonej infrastruktury; wspieranie i rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym realizacja działań związanych z usuwaniem azbestu realizacja termomodernizacji budynków publicznych i niepublicznych</p>	<p>podnoszenie jakości środowiska i bliskiego otoczenia; zachowanie walorów otoczenia i krajobrazu</p>
<p>IV.1 Wspieranie zaangażowania zewnętrznych funduszy i inwestycji w rozwój gminy</p>	<p>zarządzanie informacją o potencjale i potrzebach gminy i jej społeczności; włączanie partnerów społecznych i gospodarczych w rozwój potencjałów</p>	<p>wsparcie dla lokalnego rynku pracy i warunków prowadzenia biznesu</p>
<p>IV.3 Wzmacnianie współpracy zagranicznej z partnerami</p>	<p>rozwijanie wzajemnych kontaktów i podejmowanie realizacji wspólnych projektów</p>	<p>rozszerzenie sfery aktywności, zwiększenie własnego potencjału</p>

INSTYTUCJE I PARTNERZY ZEWNĘTRZNI

Cele	Typy działań	Wpływ i efekty
I.1 Podtrzymanie wzrostu populacji i pozytywnych procesów demograficznych	działania powstrzymujące odpływ młodzieży z terenu gminy; aktywizacja seniorów na rynku pracy i w życiu społecznym	zachowanie stabilności populacji i lokalnego rynku pracy; dobre warunki do życia i pracy
I.2 Rozwój infrastruktury technicznej na rzecz społeczeństwa	budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury; rozwój usług publicznych rozwój sieci oświetlenia, w tym montaż lamp solarnych budowa, rozbudowa i modernizacja sieci dróg na terenie gminy oraz budowa chodników	zachowanie stabilności populacji i lokalnego rynku pracy; dywersyfikacja źródeł finansowania inwestycji; podnoszenie możliwości zdalnej i ogólnego zaawansowania technologicznego; dobre warunki do życia i pracy
II. 1 Wzmocnienie lokalnych społeczności	udział partnerów w konsultowaniu kierunków rozwoju; aktywizacja i integracja mieszkańców; wsparcie w pozyskiwaniu środków finansowych przez partnerów społecznych samorządu	zwiększenie potencjału i zdolności rozwojowych społeczności; większa dostępność zewnętrznych funduszy; wpływ na kierunki rozwoju
II.2 Rozwój kształcenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy	inwestowanie w infrastrukturę; wsparcie procesu nauczania	zachowanie stabilności populacji i lokalnego rynku pracy
II.3 Wspieranie przedsiębiorczości, lokalnej społeczności i organizacji III sektora	przygotowanie i wykorzystanie oferty inwestycyjnej; wsparcie małej spółdzielczości wspieranie działań badawczych i innowacyjnych w przedsiębiorstwach	ułatwienia w prowadzeniu działalności; wzmocnienie lokalnego środowiska gospodarczego; wzmocnienie kompetencji ekonomicznych
III.1 Wdrożenie wysokich standardów troski o środowisko	wdrażanie modelowych rozwiązań proekologicznych; formułowanie diagnoz stanu środowiska; małe granty na działania proekologiczne	wysoka kultura relacji ze środowiskiem i wspierające je rozwiązania systemowe
III.2 Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz zielono-niebieskiej infrastruktury	niwelowanie emisji szkodliwych substancji; rozwój małej retencji oraz niebieskiej i zielonej infrastruktury; upowszechnianie i wsparcie agroturystyki	wysoka kultura relacji ze środowiskiem i wspierające je rozwiązania systemowe
IV.1 Wspieranie zaangażowania zewnętrznych funduszy i inwestycji w rozwój gminy	zarządzanie informacją o potencjale i potrzebach lokalnych i o środkach unijnych; udział partnerów w rozwoju lokalnym, integracja potencjałów aktywna promocja gminy	przyjazne i prorozwojowe środowisko rozwoju; zaangażowanie lokalnych sił i środków w rozwój; dopływ impulsów rozwojowych

IV.2 Rozwój współpracy w ramach Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego	wdrożenie systemu zarządzania informacją o potencjale i potrzebach rozwojowych społeczności gminy; udział w rozwoju Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego integracja systemu komunikacji miejskiej budowa wspólnego systemu ścieżek rowerowych wspólna promocja gospodarcza tworzenie wspólnej oferty turystycznej wykorzystanie potencjału do rozwoju wspólnej energetyki odnawialnej	przyjazne i prorozwojowe środowisko rozwoju; dopływ impulsów rozwojowych
IV.3 Wzmacnianie współpracy zagranicznej z partnerami	rozwijanie wzajemnych kontaktów i podejmowanie realizacji wspólnych projektów	rozszerzenie sfery aktywności, zwiększenie własnego potencjału

SAMORZĄD

Cele	Typy działań	Wpływ i efekty
I.1 Podtrzymanie wzrostu populacji i pozytywnych procesów demograficznych	działania powstrzymujące odpływ młodzieży z terenu gminy; aktywizacja seniorów na rynku pracy i w życiu społecznym	zachowanie stabilności, zdrowia i żywotności populacji i lokalnego rynku pracy mieszkańców
I.2 Rozwój infrastruktury technicznej na rzecz społeczeństwa	budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury; rozwój usług publicznych	zachowanie stabilności populacji i lokalnego rynku pracy; dobre warunki do życia i pracy mieszkańców
II. 1 Wzmocnienie lokalnych społeczności	udział partnerów w konsultowaniu kierunków rozwoju; aktywizacja i integracja mieszkańców; wsparcie w pozyskiwaniu środków finansowych przez partnerów społecznych samorządu	zwiększenie potencjału i zdolności rozwojowych społeczności; większa dostępność zewnętrznych funduszy; udział partnerów w kształtowaniu rozwoju
II.2 Rozwój kształcenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy	inwestowanie w infrastrukturę; wsparcie procesu nauczania	zachowanie stabilności populacji i lokalnego rynku pracy
II.3 Wspieranie przedsiębiorczości, lokalnej społeczności i organizacji III sektora	przygotowanie i wykorzystanie oferty inwestycyjnej; wsparcie małej spółdzielczości	zwiększenie potencjału i zdolności rozwojowych społeczności; większa dostępność zewnętrznych funduszy; udział partnerów w kształtowaniu rozwoju; wzmocnienie lokalnego biznesu i kompetencji ekonomicznych

III.1 Wdrożenie wysokich standardów troski o środowisko	<p>edukacja ekologiczna; wdrażanie modelowych rozwiązań proekologicznych;</p> <p>formułowanie diagnoz stanu środowiska; małe granty na działania proekologiczne</p>	wysoka kultura relacji ze środowiskiem i wspierające ją rozwiązania systemowe
III.2 Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz zielono-niebieskiej infrastruktury	<p>niwelowanie emisji szkodliwych substancji; rozwój małej retencji oraz niebieskiej i zielonej infrastruktury</p>	wysoka kultura relacji ze środowiskiem i wspierające ją rozwiązania systemowe
IV.1 Wspieranie zaangażowania zewnętrznych funduszy i inwestycji w rozwój gminy	<p>zarządzanie informacją o potencjale i potrzebach lokalnych i o środkach unijnych; udział partnerów w rozwoju lokalnym, integracja potencjałów</p> <p>aktywna promocja gminy</p> <p>renowacja i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego</p>	<p>przyjazne i prorozwojowe środowisko rozwoju;</p> <p>zaangażowanie lokalnych sił i środków w rozwój; doświat impulsów rozwojowych</p>
IV.2 Rozwój współpracy w ramach Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego	<p>wdrożenie systemu zarządzania informacją o potencjale i potrzebach rozwojowych; udział w rozwoju Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego</p> <p>integracja systemu komunikacji miejskiej</p> <p>budowa wspólnego systemu ścieżek rowerowych</p> <p>wspólna promocja gospodarcza</p> <p>tworzenie wspólnej oferty turystycznej</p> <p>wykorzystanie potencjału do rozwoju wspólnej energetyki odnawialnej</p>	<p>przyjazne i prorozwojowe środowisko rozwoju; doświat impulsów rozwojowych</p>
IV.3 Wzmacnianie współpracy zagranicznej z partnerami	<p>rozwijanie wzajemnych kontaktów i podejmowanie realizacji wspólnych projektów</p>	<p>rozszerzenie sfery aktywności, zwiększenie własnego potencjału</p>

Dla Strategii zdefiniowany zostaje wewnętrzny system monitorowania i ewaluacji postępów we wdrażaniu oraz osiągnięciu założonych celów operacyjnych. Prowadzenie obserwacji, gromadzenie i interpretacja danych oraz zarządzanie nimi i formułowanie wiedzy o gminie w oparciu o informacje dotyczące realizacji Strategii pozwoli na bieżące modyfikowanie działań komórek organizacyjnych samorządu i osób wdrażających Strategię w razie stwierdzenia nieprawidłowości.

Wdrażanie Strategii będzie się odbywać poprzez podejmowanie aktywności w ramach poszczególnych celów poprzez działania i projekty. W ramach budżetu gminy docelowo przewidywana jest projekcja alokacji środków na poszczególne cele. Monitoring wdrażania niniejszej Strategii ma wobec tego na celu:

- kontrolę postępu wdrażania poszczególnych działań i projektów formułowanych w ramach poszczególnych celów operacyjnych
- obserwację i efektywną ocenę stanu zaawansowania konkretnych projektów oraz realizację celów umożliwiającą systematyczną i wszechstronną identyfikację trudności i ograniczeń w ich realizacji
- weryfikację zgodności działań z założonymi celami
- ocenę przygotowania i zaangażowania komórek organizacyjnych i osób odpowiedzialnych za ich wdrażanie oraz adekwatność przyporządkowania zadań
- ocenę efektywności przyporządkowania i wykorzystania środków przeznaczonych na realizację celów i działań

Możliwe obiektywne zbadanie postępu realizacji strategii zapewniają wskaźniki realizacji. Efektywności nadzoru i kontroli nad realizacją Strategii Rozwoju Gminy Żary w obszarze poszczególnych celów operacyjnych służy zestaw obiektywnych mierników pozwalających skutecznie monitorować postępy w realizacji strategii przez pryzmat celów. Niniejszy system monitoringu i ewaluacji stawia w centrum uwagi związki przyczynowo-skutkowe między sformułowanymi w Strategii celami i realizowanymi w ich ramach działaniami, a zmianami zachodzącymi w obszarze gminy. Przyjęte założenia dla systemu stoją na przeświadczeniu – popartym dominującymi trendami w programowaniu strategicznym – o potrzebie odejścia od dużej liczby mierzonych wartości wskaźników na rzecz zwiększenia użyteczności i funkcjonalności stosowanych rozwiązań. Kładzie przy tym nacisk na „ocenę wpływu” wiążąc system zastosowanych wskaźników z rzeczywistymi działaniami realizowanymi w ramach wdrażania strategii.

Przy definiowaniu systemu wskaźników przyjęto następujące zasady:

- minimalizowanie liczby wskaźników dla zachowania czytelności wyników monitoringu
- maksymalną dostępność danych potrzebnych do analizy – w miarę możliwości brak konieczności prowadzenia dodatkowych badań
- możliwość sporządzenia graficznej prezentacji wyników umożliwiającą szybką ocenę i porównanie sytuacji w ramach poszczególnych obszarów z uwzględnieniem zmienności wartości w czasie

Wskaźniki przypisano każdemu z celów operacyjnych Strategii. Tym samym odpowiadają one potrzebie formułowania podstawowego obrazu sytuacji w danym zakresie i w skali całej Strategii. Mają one pokazywać pożądany efekt realizowanych działań. W myśl przyjętych założeń cechuje je to, że są względnie łatwo dostępne i możliwie najściślej związane poszczególnymi obszarami.

Zestaw wskaźników w ramach systemu monitoringu realizacji Strategii Rozwoju Gminy Żary

Cel	Wskaźnik	Źródło danych	
I.1 Podtrzymanie wzrostu populacji i pozytywnych procesów demograficznych	Saldo migracji	dane GUS	
	Liczba seniorów korzystających ze wsparcia	dane własne Urzędu Gminy	
	Liczba obiektów infrastruktury w zakresie opieki nad osobami starszymi	dane własne Urzędu Gminy	
I.2 Rozwój infrastruktury technicznej na rzecz społeczeństwa	Liczba dzieci w samorządowych placówkach opieki przedszkolnej	dane własne Urzędu Gminy	
	Liczba wybudowanych, rozbudowanych, modernizowanych obiektów infrastruktury przedszkolnej, szkolnej, kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej, komunalnej	dane własne Urzędu Gminy	
	Długość wybudowanej sieci wodociągowej Długość zmodernizowanej sieci wodociągowej Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej Długość zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	dane własne Urzędu Gminy	
	Liczba zamontowanych lamp ulicznych Liczba zamontowanych lamp ulicznych wykorzystujących OZE	dane własne Urzędu Gminy	
	Długość wybudowanych dróg Długość zmodernizowanych dróg Długość wybudowanych chodników Długość zmodernizowanych chodników	dane własne Urzędu Gminy	
	Liczba powstałych miejsc w żłobkach na terenie gminy	dane własne Urzędu Gminy	
	Liczba nowych e-usług skierowanych do mieszkańców	dane własne Urzędu Gminy	
	II. 1 Wzmocnienie lokalnych społeczności	Liczba osób objętych stałym wsparciem socjalnym	raport GOPS
		Liczba wspartych instytucji kultury na terenie gminy	dane własne Urzędu Gminy

II.2 Rozwój kształcenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy	Liczba placówek oświatowych wykorzystujących rozwiązania technologiczne i organizacyjne w nauczaniu	dane własne Urzędu Gminy
	Wielkość nakładów na infrastrukturę oświatową	dane własne Urzędu Gminy
	Wielkość nakładów na system stypendialny dla uczniów	dane własne Urzędu Gminy
II.3 Wspieranie przedsiębiorczości, lokalnej społeczności i organizacji III sektora	Liczba aktywnie działających organizacji pozarządowych	dane Starostwa Powiatowego i Ministerstwa Sprawiedliwości oraz dane własne Urzędu Gminy
III.1 Wdrożenie wysokich standardów troski o środowisko	Odsetek gospodarstw domowych objętych selektywną zbiórką odpadów	dane własne Urzędu Gminy
	Stosunek odpadów komunalnych zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku	dane własne Urzędu Gminy
	Liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych z zakresu edukacji ekologicznej	dane własne Urzędu Gminy
	Liczba zrewitalizowanych starych parków i ogrodów	dane własne Urzędu Gminy
III.2 Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz zielono-niebieskiej infrastruktury	Liczba nowopowstałych obiektów niebieskiej i zielonej infrastruktury	dane własne Urzędu Gminy
	Długość wybudowanych ścieżek rowerowych	dane własne Urzędu Gminy
	Liczba budynków gminnych objętych termomodernizacją	dane własne Urzędu Gminy
	Ilość usuniętego/unieszkodliwionego azbestu	dane własne Urzędu Gminy
IV.1 Wspieranie zaangażowania zewnętrznych funduszy i inwestycji w rozwój gminy	Liczba projektów z obszaru gminy realizowanych w oparciu o zewnętrzne źródła finansowania	dane własne Urzędu Gminy
	Liczba obiektów dziedzictwa kulturowego poddanych renowacji i adaptacji	dane własne Urzędu Gminy
IV.2 Rozwój współpracy w ramach Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego	Liczba inicjatyw przygotowanych i wdrożonych w ramach funkcjonowania ŻŻOF	dane ŻŻOF oraz dane własne Urzędu Gminy
	Liczba wspólnie przeprowadzonych akcji promocyjnych	dane ŻŻOF oraz dane własne Urzędu Gminy
IV.3 Wzmacnianie współpracy zagranicznej z partnerami	Liczba podmiotów z obszaru gminy objętych wspólnymi inicjatywami i projektami	dane własne Urzędu Gminy

W celu monitorowania poziomu osiągnięcia pożądaných efektów rozwojowych ujętych w Strategii powołany zostanie zespół monitoringu i ewaluacji. Zadania Zespołu w zakresie zarządzania realizacją Strategii obejmować będą:

- inicjowanie działań w dziedzinie realizacji Strategii i monitorowania jej realizacji
- gromadzenie danych i informacji pozyskiwanych w ramach monitoringu celów i działań
- gromadzenie i przedstawienie wartości wskaźników osiągnięcia celów operacyjnych
- monitoring trendów
- przetwarzanie danych tak, aby była możliwa ich graficzna prezentacja oraz interpretacja
- raportowanie zaawansowania prac nad realizacją Strategii
- przygotowanie ewentualnych propozycji korekt do systemu monitoringu

Zespół będzie przygotowywał cykliczne sprawozdanie z realizacji Strategii. Przedłoży on koncepcję prowadzenia działań sprawozdawczych obejmującą:

- założony cykl i częstotliwość formułowania sprawozdań, stosownie do dostępności i aktualności danych
- powiązanie systemu wdrożenia Strategii z programowaniem i weryfikacją realizacji budżetu gminy
- koncepcję oceny wpływu podmiotów zewnętrznych na realizację Strategii

Opracowanie raportu zostanie skoordynowane z działaniami dotyczącymi przygotowywanego cyklicznie raportu o stanie gminy.

Oczekuje się, że zastosowane rozwiązanie kwestii monitoringu strategicznego będzie w konsekwencji podstawą do podejmowania decyzji zarządczych i będzie stanowić wsparcie dla potrzeb osób na kluczowych stanowiskach kierowniczych i zarządczych. Umożliwi zatem formułowanie prostych i stosunkowo łatwych w interpretacji wyników, na podstawie których możliwe będzie odpowiednio szybkie podjęcie decyzji o kierunkach i priorytetyzacji dalszych działań.

Zakłada się, że przy uwzględnieniu publicznego charakteru i funkcji Strategii oraz zasady transparentności, wyniki prowadzonych analiz będą łatwo dostępne dla szerokiego grona aktorów i interesariuszy Strategii – podmiotów lokalnych oraz partnerów zewnętrznych zainteresowanych postępami w jej realizacji. Wobec tego dane z systemu monitoringu będą spełniały funkcję komunikacyjną i zapewnią możliwość prezentacji graficznej w skróconej formie oraz stosunkowo łatwą adaptację wniosków.

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej Gminy Żary

ŻARY, PAŹDZIERNIK 2020

Spis treści

1. Przestrzeń gminy	37
2. Środowisko naturalne	40
3. Społeczeństwo	41
3.1. Demografia	41
3.2. Opieka zdrowotna.....	45
3.3. Edukacja	46
3.4. Pomoc społeczna	48
3.5. Bezpieczeństwo publiczne	51
3.6. Aktywność obywatelska i społeczna.....	52
3.7. Sport	54
3.8. Przestrzeń publiczna	54
3.9. Kultura	55
3.10. Turystyka	57
4. Infrastruktura	58
4.1. Infrastruktura kolejowa	58
4.2. Infrastruktura drogowa	58
4.3. Oświetlenie (drogowe - uliczne).....	59
4.4. Infrastruktura strategiczna	60
4.5. Wodociągi, kanalizacja i gazyfikacja	60
4.6. Infrastruktura mieszkaniowa.....	61
4.7. Infrastruktura środowiskowa i gospodarka odpadami	62
5. Gospodarka	65
6. Zarządzanie, rozwój i współpraca	67

PRZESTRZEŃ GMINY

Gmina wiejska Żary jest położona na południowo – zachodnim krańcu województwa lubuskiego, w obrębie powiatu żarskiego, na pograniczu Niziny Wielkopolskiej i Niziny Śląskiej. Zajmuje powierzchnię ok. 294 km² (29362 ha). Jest jedną z 10 gmin wchodzących w skład powiatu żarskiego zajmującego powierzchnię 1394 km². Obejmuje swoim obszarem ponad 21% jego ogólnej powierzchni i jest największą gminą w tym powiecie. Jest też jedną z największych gmin w województwie lubuskim. Sąsiaduje z następującymi jednostkami terytorialnymi:

- od północnego zachodu – z gminą Jesień (powiat żarski),
- od zachodu – z gminą Lipniki Łużyckie (powiat żarski),
- od południowego zachodu – z gminą Przewóz (powiat żarski),
- od południa – z gminą Wymiarki (powiat żagański),
- od wschodu – z gminą Iłowa (powiat żagański),
- od wschodu/północnego wschodu – z gminą Żagań (powiat żagański),
- od północy – z gminą Nowogród Bobrzański (powiat zielonogórski)
- z miastami Żary i Żagań.

Środkową i północną część obszaru gminy w przeważającej części zdominowały użytki rolne i tereny zabudowane. W części południowej i wschodniej więcej jest terenów leśnych.

Miejskie centrum gminy stanowi miasto Żary o populacji 38 tysięcy mieszkańców, w bezpośredniej bliskości położone jest też miast Żagań liczące 26 tysięcy mieszkańców. Inne istotne ośrodki miejskie na terenie województwa lubuskiego oddziałujące na obszar gminy to Zielona Góra, jedna z dwóch stolic administracyjnych regionu (w odległości 45 kilometrów i 40 minut jazdy samochodem) i Nowa Sól (w odległości 52 kilometrów i 55 minut jazdy samochodem). Należy ponadto wskazać na oddziaływanie na gminę ośrodków miejskich spoza granic województwa lubuskiego. W odległości 78 kilometrów (około 1 godziny i 20 minut jazdy samochodem) w kierunku wschodnim od miasta Żary położony jest Głogów – istotny ośrodek gospodarczy o populacji blisko 70 tysięcy mieszkańców, 68 kilometrów (55 minut do 1 godziny jazdy samochodem) dzielą Żary od Bolesławca (z blisko 40 tysiącami mieszkańców i kilkoma istotnymi zakładami przemysłowymi) położonego na południe od terenu gminy.

W odległości 28 kilometrów (25 minut jazdy samochodem) na zachód od miasta Żary położone jest przejście graniczne z Niemcami w miejscowościach Olszyna - Klein Bademeusel. Dystans 35 kilometrów i 35 minut jazdy samochodem dzielą Żary od przejścia granicznego z Niemcami w Łęknicy. W odległości około 30 kilometrów znajduje się przejście graniczne w Przewozie. Prowadzą do nich ważne szlaki komunikacyjne - drogami nr 12 i 27, a także autostrada A18, łącząca dawne przejście w Olszynie z autostradą A4 prowadzącą w kierunku Przemyśla. Przygraniczny obszar Niemiec – Dolne Łużyce w obrębie Brandenburgii oraz północno – wschodni kraniec Saksonii - cechuje ograniczony poziom rozwoju, największe pobliskie ośrodki miejskie to położone bezpośrednio przy granicy Forst (Lausitz) oraz zlokalizowany w odległości 35 kilometrów od granicy (i 60 kilometrów od Żar) Chociebuż o populacji 100 tysięcy mieszkańców. W relacjach transgranicznych dominują przyjazdy zakupowe mieszkańców Niemiec

W szerszym ujęciu teren gminy w układzie równoleżnikowym przecina droga krajowa nr 12 łącząca granicę kraju z ciągiem drogi szybkiego ruchu S3, a także prowadząca w kierunku Poznania i Jarocina. Odległość drogą nr 12 z miasta Żary do skrzyżowania z S3 wynosi 80 kilometrów. Południowy kraniec gminy przecina i w części wyznacza jej granice ciąg drogi krajowej nr 18 biegnącej od granicy z do węzła autostrady A4 w okolicy wsi Krzyżowa. Głównym ciągiem komunikacyjnym w układzie południkowym na terenie gminy jest droga krajowa 27 stanowiąca główny łącznik „trójmiasta lubuskiego" z zachodnią granicą kraju. Gmina Żary stanowi ponadto ważny obszar połączeń w strukturze sieci kolejowej. Miasto Żary leży przy szlaku przebiegającym z Niemiec w kierunku Legnicy oraz na południkowo położonej trasie nr 370 z Węglińca do Zielonej Góry, tam łącząc się z nadodrzańskim szlakiem kolejowym numer 273 biegnącym ze Szczecina do Wrocławia. Ponadto w miejscowości Bieniów ma miejsce skrzyżowanie drogi kolejowej 370 z lokalnym szlakiem 275 przebiegającym między granicą państwa w Gubinie a Żaganiem, wykorzystywanym obecnie w ruchu towarowym. Uogólniając gmina Żary leży w nieodległym sąsiedztwie kluczowych drogowych i kolejowych szlaków komunikacyjnych o strategicznej roli w systemie

transportowym kraju, a także na przecięciu najważniejszych połączeń drogowych południowej części województwa lubuskiego. Jej tranzytowy charakter skoncentrowany jest na układzie równoleżnikowym i odwzorowuje zasadniczy system relacji gospodarczych kraju i województwa z ich ukierunkowaniem na wymianę z Niemcami i zachodem Europy.

Gminę Żary tworzą 26 miejscowości i 24 sołectwa: Biedrzychowice Dolne, Bieniów, Bogumiłów-Janików, Drozdów-Rusocice, Drożków, Grabik, Kadłubia, Lubanice, Lubomyśl, Łaz, Łukawy, Marszów, Miłowice, Mirostowice Dolne, Mirostowice Górne, Olbrachtów, Olszyniec, Rościce, Sieniawa Żarska, Siodło, Stawnik, Surowa, Włostów-Dąbrowiec, Złotnik. Są one w miarę równomiernie rozmieszczone w przestrzeni gminy, przy czym słabiej zamieszкана jest jej część wschodnia. Największa koncentracja zabudowy mieszkalnej ma miejsce w centralnej części gminy, na północ od miasta Żary. Największą powierzchnię zajmują miejscowości Miłowice i Olszyniec.

Miejscowości na terenie gminy w ujęciu wielkości przestrzennych

Lp.	Jednostka terytorialna	Powierzchnia (ha)	Udział Procentowy w Powierzchni Gminy Żary
1	Biedrzychowice Dolne	1238	4%
2	Bieniów	2917	9%
3	Bogumiłów-Janików	1664	5%
4	Drozdów-Rusocice	630	2%
5	Drożków	1704	5%
6	Grabik	1339	4%
7	Kadłubia	597	2%
8	Lubanice	1060	3%
9	Lubomyśl	585	2%
10	Łaz	1624	5%
11	Łukawy	1094	3%
12	Marszów	1212	4%
13	Miłowice	4487	13%
14	Mirostowice Dolne	786	2%
15	Mirostowice Górne	918	3%
16	Olbrachtów	803	2%
17	Olszyniec	2377	7%
18	Rościce	1820	5%
19	Sieniawa Żarska	1184	4%
20	Siodło	1528	5%
21	Stawnik	544	2%
22	Surowa	590	2%
23	Włostów	768	2%
24	Dąbrowiec	667	2%
25	Złotnik	1276	4%
GINA ŻARY		33412	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Żarach

Gmina Żary należy do tych części województwa lubuskiego, które ze względu na położenie przy granicy państwa mają szczególne znaczenie w zakresie obronności państwa oraz ugruntowane w minionych dekadach formy zagospodarowania przestrzeni o charakterze militarnym i zamkniętym. Przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej użytkowany jest poligon wojskowy Żary – Żagań. Na terenie gminy Żary znajdują się trzy kompleksy miejskie (położone wśród zwartej zabudowy) wchodzące w skład terenów zamkniętych Ministerstwa Obrony Narodowej (Marszów, Olszyniec i Kadłubia) a także dwa Kompleksy terenowe (Marszów i Olszyniec). Tereny zamknięte, przez które przebiegają linie kolejowe, znajdują się w miejscowościach Biedrzychowice Dolne, Bieniów, Dąbrowiec, Grabik, Lubanice, Siodło, Olszyniec, Sieniawa Żarska, Surowa, Włostów i Złotnik.

Istnienie i charakter tych połączeń pozostaje w związku z możliwością zarówno bezpośredniego planowania i zarządzania działaniami rozwojowymi na terenach nimi objętych i z nimi sąsiadującymi, jak też na szerszy kontekst działań rozwojowych w obrębie gminy. Względny bezpieczeństwa i pewnego rodzaju uciążliwość tego rodzaju sąsiedztwa stanowią obecnie i będą stanowić w przyszłości o ograniczeniu możliwości swobodnego i optymalnego gospodarowania przestrzenią i rozwoju.

Gmina Żary położona jest w obrębie Wysoczyzny Żarskiej. Obejmuje ona Wzgórza Żarskie, leżące na północ od wsi Łaz i osiagające w najwyższym punkcie na ich zachodniej krawędzi, między dzielnicą Żar - Kunicami a wsią Łaz - wysokość 229 m n.p.m. Pod względem ukształtowania powierzchni jest to teren o małym zróżnicowaniu. W jego budowie geologicznej dominują utwory trzeciorzędowe i czwartorzędowe leżące bezpośrednio na osadach triasowych. Są one wykształcone w postaci piasków, żwirów, ilów, mułów i węgla brunatnego. Na terenie całego powiatu żarskiego przeważają gleby na ogół słabej i średniej bonitacji (IV – VI klasy) z dużym udziałem gleb mało urodzajnych, wytworzonych z piasków luźnych, na sandrach, terasach pradolin i stożkach napływowych. W granicach gminy tereny o najlepszych warunkach glebowych, predestynowanych do prowadzenia intensywnej produkcji rolniczej to jej środkowo- zachodnia część i północne otoczenie obszaru miasta Żary. Środkowa część gminy charakteryzowana jest jako obszar występowania gleb średnio podatnych na suszę, rejon miejscowości Olszyniec, Żłotnik i Włostów, Miłowice i Olbrachtów oraz okolice Mirostowic Dolnych i Górnych a także Bogumiłowa to strefa dominacji gleb bardzo podatnych na suszę.

„Przeładowa mapa osuwisk i obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych w województwie lubuskim” identyfikuje dwa istniejące osuwiska na terenie gminy oraz obszary predestynowane do występowania ruchów masowych na południowy – wschód i na południe od miasta Żary. W zachodniej części gminy zalegają złoża węgla brunatnego objęte w planie zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego perspektywą eksploatacji.

Usytuowanie wobec cieków wodnych i wpływ Sudetów determinują specyficzny, cieplejszy wobec otoczenia subregionalnego mikroklimat. Cechują go duża liczba dni z pogodą umiarkowaną ciepłą z dużym zachmurzeniem ogólnym nieba obfite opady (średnio 630mm rocznie). Obszar gminy znajduje się w strefie najwyższej – w skali województwa lubuskiego – średniej rocznej liczby dni z pokrywą śnieżną wynoszącą ponad 50, podczas gdy na północnych i wschodnich krańcach regionu to niecałe 30 dni z pokryciem śnieżnym. Okres wegetacyjny jest tu jednym z dłuższych w Polsce i trwa średnio przez 226 dni. Teren gminy jest zarazem objęty strefą stosunkowo wysokich średnich rocznych prędkości wiatru (ponad 3,25 m/s) i znaczną ilość dni burzowych, których najwięcej występuje w lipcu. Znaczne zawilgocenie powietrza w okresie późnej jesieni i zimy powoduje utrzymanie się mgieł oraz zachmurzeń.

Spośród 67 rezerwatów przyrody położonych w granicach województwa lubuskiego ani jeden nie jest zlokalizowany w granicach gminy, nie ma tu też obszarów chronionego krajobrazu. Natomiast wśród projektowanych obszarów chronionego krajobrazu obejmujących obszar gminy ujęto Wschodnie okolice Lubska, Las Żarski i Bory Bogumiłowskie. Pomiędzy Żarami a wsią Łaz usytuowany jest twór moreny polodowcowej znany jako Zielony Las.

Gminie Żary objęta jest Programem Ochrony Powietrza dla strefy lubuskiej. Wchodzi ona w skład Łużyckiego Związku Gmin, dla którego aktualnie obowiązuje „Program Ochrony Środowiska dla Łużyckiego Związku Gmin na lata 2018 – 2021 z perspektywą na lata 2022 – 2025”. Program zakłada realizację działań m.in. z zakresu ochrony gospodarki wodno-ściekowej i środowiska gruntowo-wodnego oraz ochrony wartości przyrodniczych. W ograniczonym stopniu gmina jest podmiotem realizującym politykę środowiskową w zakresie wycinki i zadrzewień. W roku 2018 działając na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody wydano, dla firm, zarządców dróg i podmiotów prowadzących działalność gospodarczą zezwolenia w formie decyzji na wycinkę łącznie 647 szt. drzew, nakładając jednocześnie obowiązek dokonania nasadzeń nowych drzew w łącznej ilości 618 szt. Gmina dokonała także wycinki łącznie 28 szt. drzew rosnących na nieruchomościach stanowiących własność gminy, na podstawie otrzymanych zezwoleń od Starosty Żarskiego.

DEMOGRAFIA

Gmina Żary liczy 12018 mieszkańców. Zamieszkują oni 27 miejscowości. Najludniejsze miejscowości - Sieniawa Żarska, Olbrachtów i Mirostowice Dolne – skupiają po około 1100 mieszkańców, tj. po około 9 % ogółu populacji gminy.

Liczba ludności Gminy Żary wg jednostek terytorialnych (zmiana w latach 2015 - 2019)

Lp.	Jednostka terytorialna	Liczba ludności		Zmiana 2015 - 2019		Udział procentowy w całkowitej liczbie ludności
		2015	2019	szt.	%	
1	Biedrzychowice Dolne	307	288	- 21	-6,5	2%
2	Bieniów	852	828	- 24	-2,6	7%
3	Bogumiłów-Janików	310	278	- 32	-9,6	3%
4	Drozdów-Rusocice	132	118	- 14	- 11	1%
5	Drożków	512	492	- 20	-4	4%
6	Grabik	994	996	+2	0,2	8%
7	Kadłubia	502	511	+9	+1,9	4%
8	Lubance	610	596	- 14	-2,3	5%
9	Lubomyśl	497	465	-32	-6,5	4%
10	Łaz	492	450	-42	-8,6	4%
11	Łukawy	124	118	-6	-4,8	1%
12	Marszów	462	470	+8	+1,7	4%
13	Miłowice	297	298	+1	+0,3	2%
14	Mirostowice Dolne	1166	1135	-31	-2,7	9%
15	Mirostowice Górne	465	451	-14	-3,1	4%
16	Olbrachtów	1094	991	-103	-9,5	9%
17	Olszyniec	360	330	-30	-8,4	3%
18	Rościce	106	105	-1	-0,05	1%
19	Sieniawa Żarska	1153	1115	-38	-3,3	9%
20	Siodło	288	287	-1	-0,4	2%
21	Stawnik	209	203	-6	-2,9	2%
22	Surowa	192	186	-6	-3,2	2%
23	Włostów	228	212	-16	-7,1	2%
24	Dąbrowiec	66	73	+7	+1,6	1%
25	Złotnik	933	894	-35	-4,2	8%
GMINA ŻARY		12351	12018	-333	-2,7	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Żary

Przy ogólnie negatywnych trendach demograficznych dotyczących województwo lubuskie i całą zachodnią część Polski, gmina Żary w ciągu ostatnich lat wykazywała się umiarkowanym wzrostem populacji. Na przestrzeni lat 2016 – 2018 zmalała z poziomu 12 391 do 12 370, by w roku 2019 osiągnąć wielkość o ponad 330 osób mniejszą niż przed 5 laty, przy gęstości zaludnienia wynoszącej 42 osoby na kilometr kwadratowy. Poza ostatnim analizowanym rokiem, w zakresie wzrostu liczby ludności w obrębie regionu podobna sytuacja miała miejsce jeszcze jedynie w gminie Żagań oraz kilku gminach otaczających bezpośrednio Zieloną Górę i Gorzów Wielkopolski. Wcześniejsze prognozy demograficzne przewidujące utrzymanie trendu i w perspektywie roku 2030 wzrost populacji maksymalnie do około 4 %, przy jednoczesnym spadku liczby mieszkańców samego miasta Żary (nawet w granicach 10 % w prognozowanym okresie), mogą zostać zweryfikowane po uwzględnieniu spadku z roku 2019. Wstępne dane za rok 2020 dają podstawy do przewidywania powrotu na ścieżkę wzrostu.

Struktura populacji Gminy Żary wg kategorii wieku (stan na 30 czerwca 2020)

kategoria wieku	RAZEM	mężczyźni	kobiety
RAZEM	12339	6104	6235
0 - 4 lata	505	250	255
0	97	47	50
1	97	45	52
2	109	53	56
3	108	57	51
4	94	48	46
5 - 9 lat	605	315	290
5	104	57	47
6	117	69	48
7	124	66	58
8	129	60	69
9	131	63	68
10 - 14 lat	782	405	377
10	155	77	78
11	169	80	89
12	163	82	81
13	146	81	65
14	149	85	64
15 - 19 lat	674	326	348
15	144	78	66
16	131	62	69
17	126	60	66
18	132	63	69
19	141	63	78
20 - 24 lata	756	391	365
20	139	66	73

21	149	74	75
22	156	79	77
23	158	88	70
24	154	84	70
25 - 29 lat	919	477	442
25	176	88	88
26	192	99	93
27	184	97	87
28	185	96	89
29	182	97	85
30 - 34	870	468	402
35 - 39	1031	508	523
40 - 44	1028	518	510
45 - 49	992	501	491
50 - 54	774	390	384
55 - 59	804	403	401
60 - 64	867	439	428
65 - 69	722	341	381
70 - 74	463	204	259
75 - 79	195	85	110
80 - 84	179	54	125
85 i więcej	173	29	144
Wiek przedprodukcyjny	2293	1170	1123
Wiek produkcyjny	7886	4221	3665
18-64 lata mężczyźni	4221	4221	X
18-59 lat kobiety	3665	X	3665
Wiek mobilny	4877	2488	2389
Wiek niemobilny	3009	1733	1276
45-64 lata mężczyźni	1733	1733	X
45-59 lat kobiety	1276	X	1276
Wiek poprodukcyjny	2160	713	1447
65 lat i więcej mężczyźni	713	713	X
60 lat i więcej kobiety	1447	X	1447
Biologiczne grupy wieku	12339	6104	6235
0-14 lat	1892	970	922
15-64 lat	8715	4421	4294
65 lat i więcej	1732	713	1019
Edukacyjne grupy wieku	3019	1542	1477
3 - 6 lat	423	231	192

7 -12 lat	871	428	443
13 -15 lat	439	244	195
16 -18 lat	389	185	204
19 -24 lat	897	454	443
Kobiety w wieku 15-49 lat	3081	X	3081

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Zjawiskiem niepokojącym na tle bezpośredniego otoczenia gminy jest mniejsza liczba ludności w wieku produkcyjnym. Jest ona niższa od wartości wskaźnika wsparcia najstarszych (wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego) – optymalnej liczby osób w wieku 85 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 50–64 lata. Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym systematycznie wzrasta – z poziomu 52,5 w roku 2016 do 55,3 w roku 2018, przy czym wciąż jest niższa od średniej dla powiatu (62,2 w roku 2018). W roku 2015 najwyższe obciążenie demograficzne charakteryzowało miejscowości Łukawy, gdzie wskaźnik obciążenia wynosił 59%, a najniższe w Dąbrowcu, gdzie wskaźnik wynosił 25%.

Obciążenie demograficzne wg miejscowości

Lp.	Jednostka terytorialna	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku nieprodukcyjnym	Wskaźnik obciążenia demograficznego
1	Biedrzychowice Dolne	214	93	43%
2	Bieniów	558	294	53%
3	Bogumiłów - Janików	196	114	58%
4	Drozdów- Rusocice	88	44	50%
5	Drożków	359	153	43%
6	Grabik	697	297	43%
7	Kadłubia	347	155	45%
8	Lubanice	432	178	41%
9	Lubomyśl	342	155	45%
10	Łaz	334	158	47%
11	Łukawy	78	46	59%
12	Marszów	311	151	49%
13	Miłowice	233	64	27%
14	Mirostowice Dolne	818	348	43%
15	Mirostowice Górne	316	149	47%
16	Olbrachtów	782	312	40%
17	Olszyniec	260	100	38%
18	Rościce	75	31	41%
19	Sieniawa Żarska	800	353	44%
20	Siodło	201	87	43%
21	Stawnik	151	58	38%
22	Surowa	127	65	51%

23	Włostów	154	74	48%
24	Dąbrowiec	53	13	25%
25	Złotnik	611	322	53%
GMINA ŻARY		8537	3814	45%

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Żarach

Gmina nie osiąga też optymalnego współczynnika dzietności. Liczba urodzeń żywych w roku 2018 wyniosła 112, a w 2019 – 97 urodzeń, co odpowiadało 13 % urodzeń w skali powiatu, dokładnie tyle, ile udział gminy w jego populacji. Ponadto w roku 2019 zanotowano 137 zgonów, przy czym ich udział w wartości dla powiatu była niższa (9 %) niż w przypadku odsetka urodzeń. Względnie zadawalająca na tle otoczenia jest liczba zawieranych małżeństw, na przestrzeni lat 2010 – 2016 nastąpił wzrost ich liczby o 1 punkt procentowy. Przyrost naturalny waha się w okolicach wartości 0, w latach 2010 – 2016 kształtował się w przedziale 0,1 – 2,0 na 1000 mieszkańców, przy zbliżonej wartości w sąsiednich gminach Trzebień, Lipniki Łużyckie i Żagań oraz negatywnym przyroście w niemal całej zachodniej części województwa. Przy ogólnie wyższym saldzie migracji niż w zdecydowanej większości gmin regionu – w roku 2018 wyniosło ono 7, w skali powiatu spadło o 351 – okres od roku 2010 do 2016 przyniósł gminie spadek o 6 punktów procentowych. Uogólniając można stwierdzić, że profil demograficzny gminy jest względnie stabilny, cechują go deficyty charakterystyczne dla całego województwa i kraju, ale też zawiera w sobie przesłanki do lekkiego optymizmu.

Południowo – zachodnią część województwa lubuskiego charakteryzuje wyższy niż centrum i północ regionu współczynnik feminizacji. W tym względzie gmina Żary także osiąga wartości lekko powyżej średniej - na 100 mężczyzn przypadają 103 kobiety przy średniej dla powiatu wynoszącej 106.

OPIEKA ZDROWOTNA

Spółeczność gminy Żary dysponuje stosunkowo bogatą i zlokalizowaną w bliskiej odległości ofertą w zakresie leczenia szpitalnego. Funkcję placówki powiatowej pełni Szpital na Wyspie w Żarach dysponujący siedmioma oddziałami i całodobową izbą przyjęć. Funkcjonuje od roku 2002 w ramach struktur powiatowych, kontynuując działalność wcześniejszego Zespołu Opieki Zdrowotnej. Ponadto od zakończenia II wojny światowej w mieście powstała placówka funkcjonująca obecnie jako **105 Szpital Wojskowy z Przychodnią** wieloprofilową instytucją dysponującą 10 oddziałami szpitalnymi, specjalistycznymi poradniami lekarskimi, szeroką bazą diagnostyczną oraz gabinetami lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej.

Bardzo istotnym problemem jest niewystarczająca dostępność na terenie gminy do świadczeń zdrowotnych w zakresie rehabilitacji leczniczej finansowanej ze środków publicznych. Ich adresatem powinny być przede wszystkim osoby starsze. Liczba mieszkańców gminy w wieku powyżej 65 roku życia wynosi ok. 1 500 osób. Populację docelową świadczeń z zakresu chorób układu kostno-mięśniowego, urazów oraz chorób obwodowego układu nerwowego szacuje się w gminie Żary na ok. 230 pacjentów rocznie. Odpowiedź na ten deficyt stanowi wdrożenie programu polityki zdrowotnej w zakresie rehabilitacji leczniczej mieszkańców gminy Żary na lata 2020-2022. Program ma na celu przywrócenie pełnej lub maksymalnie możliwej sprawności fizycznej co najmniej 100 mieszkańcom gminy Żary rocznie dotkniętych problemem urazów, chorób obwodowego układu nerwowego lub chorób układu ruchu. Osiągnięciu tego stanu służyć będą kompleksowe działania edukacyjne i rehabilitacyjne prowadzone na terenie gminy w latach 2020-2022.

W związku z ograniczonymi możliwościami finansowymi gminy Program obejmie corocznie ok. 100 dorosłych mieszkańców gminy (ok. 43,5% populacji docelowej). Do udziału w programie polityki zdrowotnej kwalifikowane są osoby zameldowane na terenie gminy Żary, w wieku powyżej 65 r.ż., posiadające gminną kartę seniora, rozpoznane choroby przewlekłej lub zapalnej układu ruchu, urazu lub choroby obwodowego układu nerwowego oraz skierowanie na rehabilitację leczniczą od lekarza POZ lub lekarza specjalisty, określające rodzaj i liczbę zalecanych pacjentowi zabiegów fizjoterapeutycznych. Dla każdego uczestnika zaplanowano następującą ścieżkę udziału w Programie planowany jest indywidualny plan rehabilitacyjny oraz działania edukacyjne w zakresie edukacji zdrowotnej. Na realizację Programu przeznaczono alokację w wysokości ok. 54 000 rocznie.

W ogóle społeczności gminy około 2400 osób (blisko 20 % populacji) stanowią dzieci i młodzież w wieku od 0 do 18 lat. Z grupy tej 1110 dzieci uczęszcza do przedszkoli i szkół podstawowych na terenie gminy (źródło: ewidencja ludności UG Żary i CUW).

Sieć szkół podstawowych tworzy 6 placówek - w Bieniowie, Lubanicach, Mirostowicach Dolnych, Olbrachtowie, Sieniawie Żarskiej i Złotniku - oraz Zespół Szkół w Grabiku. Przeciętna ilość sal lekcyjnych w poszczególnych obiektach wynosi 9 (więcej w Mirostowicach Dolnych – 15, Grabiku – 12 i Bieniowie – 11). We wszystkich placówkach funkcjonują pracownie komputerowe (w Grabiku i Mirostowicach Dolnych – po 2), świetlice szkolne (z wyjątkiem Olbrachtowa i Sieniawy Żarskiej), sale gimnastyczne (w Grabiku – 2 sale, w Lubanicach i Sieniawie Żarskiej - pomieszczenia służące za salę gimnastyczną), kuchnia i stołówka (z wyjątkiem Lubanic, Mirostowic Dolnych, Olbrachtowa i Złotnika). Przy wszystkich szkołach znajdują się boiska wielofunkcyjne (w Mirostowicach Dolnych – Orlik).

W ramach Zespołu Szkół w Grabiku działa gminne przedszkole. Jesienią 2019 obiekt poddano gruntownej modernizacji, która obejmowała m.in. wybudowanie nowej sali dydaktycznej z zapleczem sanitarnym, wykonanie toalet i węzłów sanitarnych dla wcześniej istniejących 4 sal, przebudowę zaplecza kuchennego z zapleczem socjalnym a także ocieplenie ścian i dachu budynku. Punkty przedszkolne funkcjonują przy szkołach podstawowych w Bieniowie, Mirostowicach Dolnych, Lubanicach, Olbrachtowie, Sieniawie Żarskiej i Złotniku.

Przy stabilnej liczbie placówek przedszkolnych na terenie gminy (na przestrzeni lat 2014 – 2018 nastąpił wzrost z 11 do 12 przedszkoli) niewielkim zmianom ulegała także liczba miejsc w placówkach. Zwiększyła się ona z 81 do 97, co wciąż stanowi wyraźnie mniej niż w innych gminach wiejskich powiatu i to posiadających zdecydowanie mniejszy potencjał ludnościowy – w gminach Lipniki Łużyckie i Tuplice jest ich o 20 więcej, w gminie Brody - o 40 więcej, w gminie Trzebiel – o 55. Konsekwentnie w gminie Trzebiel na przestrzeni lat 2014 – 2018 liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym zwiększyła się o 34 osoby (w tym o 32 w przedszkolach), podczas gdy w gminie Żary spadła o 9.

Baza lokalowa i dydaktyczna oświaty na terenie gminy posiada odpowiedni standard. Kadra stale podnosi swoje kwalifikacje, placówki zapewniają niezbędną opiekę z zakresu pomocy psychologiczno - pedagogicznej, a także optymalny wybór zajęć dodatkowych i uzupełniających. Podstawowy problem dla gminnego systemu edukacji stanowi stale malejąca liczba uczniów, co jest związane z powszechnymi uwarunkowaniami demograficznymi. W roku szkolnym 2015/2016 było ich na terenie gminy 1159, w roku 2018/2019 - jeszcze 1169, rok szkolny 2019/2020 kończyło 1130 dzieci. W związku z tym na przestrzeni lat następuje systematyczny spadek średniej liczebności klas do poziomu poniżej 12 osób na oddział. Jest to spadek wręcz dramatyczny jeśli uwzględnić fakt, że w roku szkolnym 2017/18 średnia wielkość oddziału szkolnego w szkole podstawowej w Polsce wynosiła 18 uczniów (w szkole wiejskiej średnia liczba uczniów w oddziale wynosiła 15, podczas gdy w mieście – 21). Ubytek uczniów wpływa bezpośrednio na rosnące koszty utrzymania placówek, w tym trudności z utrzymaniem pełnego składu kadry pedagogicznej. Paradoksalnie zwiększa się przy tym komfort nauki wyrażony ogólną powierzchnią szkół przypadającą na jednego ucznia w danej placówce. Pod tym względem najmniejszy dystans między uczniami panuje w szkole w Złotniku (na jedną uczącą się osobę przypada tam średnio 2 m² powierzchni ogółu sal lekcyjnych), podczas gdy w Olbrachtowie jest to 4,1 m², w Mirostowicach Dolnych – 4,4 m², w Grabiku – 4,9 m², w Bieniowie – 5,3 m², w Lubanicach i Sieniawie Żarskiej – po 5,5 m². Istniejące zasoby nie są jednak dostosowane do wymagań będących następstwem wprowadzonej od roku szkolnego 2016/2017 reforma oświaty. W związku z tym część placówek boryka się z brakiem miejsca (Olbrachtów, Złotnik, Grabik), podczas gdy inne dysponują niewykorzystanymi pomieszczeniami (Bieniów, Mirostowice Dolne). Także kolejne wymagania typu gabinet pielęgniarstwa, oddzielne pracownie przedmiotowe, gabinet stomatologiczny, stołówki, kuchnie powodują coraz większe zagrożenia nauki w systemie dwuzmianowym bądź konieczność rozbudowy szkół.

Liczba podopiecznych w gminnych placówkach oświatowych w roku 2019

	punkt przedszkolny	oddział przedszkolny	szkoła podstawowa	razem
Bieniów	33 (2 grupy)		118	151
Grabik	116 (5 grup)		134	250
Lubanice	15		79	94
Mirostowice Dolne	23	24	143	190
Olbrachtów	36 (2 grupy)	23	128	187
Sieniawa Żarska	25		66	91
Złotnik	25		122	147
RAZEM	320		790	1110

Źródło: System Informacji Oświatowej, dane Urzędu Gminy Żary

Inne skutki finansowe reformy oświaty polegały na konieczności poniesienia nakładów na wyposażenie szkół w większe ławki i stoliki, doposażenie ich w pomoce dydaktyczne dostosowane do nowych programów nauczania, wyposażenie pracowni tematycznych przyrodniczych do nauki biologii, geografii, chemii i fizyki. Największą trudność stanowią jednak zwiększone koszty wynagrodzeń dodatkowo zatrudnianych nauczycieli. W roku szkolnym 2015/2016 w całej gminie istniało 138,658 etatów nauczycielskich, w roku 2018/2019 ich liczba wzrosła do 151,879, przy istotnym wzroście średniego rocznego kosztu jednego etatu. Nowy czynnik o rosnącym znaczeniu stanowi rosnąca konkurencja dla szkół gminnych ze strony szkół prywatnych.

Bezpośrednią perspektywę kontynuowania nauki przez mieszkańców gminy kończących szkołę podstawową wyznacza potencjał edukacyjny miasta Żary. Tworzą go:

- Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych (technikum z klasami o specjalności hotelarskiej, żywienia i usług gastronomicznych, architektury krajobrazu i usług fryzjerskich),
- Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego (technikum z klasami o specjalności mechanika, elektryka, technika pojazdów samochodowych i logistyka oraz Branżowa Szkoła I Stopnia z klasami o specjalności mechanik i elektromechanika pojazdów samochodowych)
- Zespół Szkół Ogólnokształcących (liceum ogólnokształcące)
- Zespół Szkół Ekonomicznych (technikum z klasami o specjalności ekonomisty, informatyka, grafika, technika organizacji reklamy i elektronika)
- Zespół Szkół Budowlanych (technikum z klasami o specjalności technika budownictwa, informatyka, geodety i technika urządzeń i systemów energetyki odnawialnej)
- Branżowa Szkoła I Stopnia (z klasami o specjalności monterów zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie i kształceniu wielozawodowym)

POMOC SPOŁECZNA

Charakter działalności socjalnej realizowanej na terenie gminy pozostaje w związku ze strukturą społeczną oraz realiami ekonomicznymi właściwymi dla terenów wiejskich, przy uwzględnieniu dokonujących się przemian cywilizacyjnych. Natężenie problemów odpowiada strukturalnym ograniczeniom w sferze zatrudnienia i poziomu życia mieszkańców. W roku 2015 najwyższy wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej odnotowano w miejscowościach Bogumiłów – Janików, co może wskazywać na niski poziom kapitału społecznego i złą sytuację materialną mieszkańców tych miejscowości. Najmniejszy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej obserwowano w miejscowości Łaz.

Pomoc społeczna w przekroju terytorialnym (w roku 2015)

Lp.	Jednostka terytorialna	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2015	Wskaźnik osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w 2015
1	Biedrzychowice Dolne	10	33
2	Bieniów	37	43
3	Bogumiłów -Janików	20	65
4	Drozdów-Rusocice	8	61
5	Drozków	21	41
6	Grabik	30	30
7	Kadłubia	12	24
8	Lubanice	17	28
9	Lubomyśl	18	36
10	Łaz	7	14
11	Łukawy	3	24
12	Marszów	11	24
13	Miłowice	6	20
14	Mirostowice Dolne	39	33
15	Mirostowice Górne	22	47
16	Olbrachtów	28	26
17	Olszyniec	9	25
18	Rościce	4	38
19	Sieniawa Żarska	37	32
20	Siodło	8	28
21	Stawnik	12	57
22	Surowa	5	26
23	Włostów	7	31
24	Dąbrowiec	2	30
25	Złotnik	32	34
GMINA ŻARY		405	33

Źródło: Urząd Gminy Żary, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarach

W ostatnich latach systematycznie i we wszystkich obszarach oddziaływania gminnych służb socjalnych notowany jest spadek liczby rodzin, gospodarstw domowych i osób, którym udzielane jest wsparcie. W 2014 roku pomoc społeczna (bez względu na źródło finansowania) obejmowała na terenie gminy 392 rodziny przy łącznej liczbie tworzących je osób wynoszącej 1066 (8,86% populacji gminy). Wśród tych rodzin 249 środowisk objętych pomocą społeczną stanowiły rodziny z dziećmi. W 2019 roku pomocą przypisaną do różnych źródeł finansowania objętych było 546 osób (tj. 4,5 % mieszkańców gminy) w 299 rodzinach. W tej liczbie w skład 130 rodzin wchodziły dzieci.

Ilość rodzin i osób objętych pomocą w latach 2016 – 2018

	2016	2017	2018	2019
ilość środowisk objętych pomocą społeczną	370	328	299	261
ilość osób w tych rodzinach	830	720	655	546
jednoosobowe gospodarstwa domowe objęte pomocą	215	180	168	bd
liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	43	35	32	bd
liczba rodzin, którym udzielono wsparcia w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych	70	64	61	bd
liczba rodzin, którym przydzielono asystenta	15	16	18	bd
ilość uczniów objętych dożywianiem	216	191	164	121

Źródło: Urząd Gminy Żary, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarach

W stosunku do sytuacji z roku 2014 wzrosła liczba rodzin, którym przydzielono asystenta. Są to rodziny, które wymagają wsparcia w znacznie szerszym wymiarze aniżeli pomoc oferowana w ramach pracy socjalnej. Spadła ilość uczniów objętych dożywianiem, co z pewnością można uznać za następstwo wdrażanych na poziomie kraju systemów wsparcia socjalnego, w szczególności programu Rodzina 500+. Szerszy kontekst zmiany daje analiza zmiany liczby osób odbierających wsparcie ukazana przez pryzmat powodów jego udzielenia. W stosunkowo niewielkim stopniu poprawa wartości wskaźników dotyczyła pomocy udzielanej z racji niepełnosprawności (spadek o 13 % w perspektywie lat 2016 – 2018) i długotrwałej choroby (spadek o 14 % w tym samym okresie), tam, gdzie przyczyny deficytów są trwałe i w znacznym stopniu niezależne od wsparcia samorządowego. Tymczasem z powodu bezrobocia, któremu przeciwdziała szereg narzędzi i które przed kryzysem związanym z pandemią koronawirusa znikło z czołówki największych problemów społecznych kraju, w gminie Żary tylko na przestrzeni lat 2016 – 2018 liczba osób, którym udzielana była pomoc, spadła o 37 %.

Powody udzielania pomocy w latach 2016 – 2019

	2016	2017	2018	2019
bezrobocie	140	99	89	69
bezdomność	11	14	11	10
potrzeba ochrony macierzyństwa	50	52	44	33
niepełnosprawność	198	183	172	156
długotrwała choroba	184	178	158	156

bezradność w sprawach opiekuńczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	70	64	61	53
w tym: rodziny niepełne	43	45	41	35
wielodzietne	13	11	9	7
alkoholizm	45	43	37	30
trudności po opuszczeniu zakładu karnego	5	7	5	3
zdarzenie losowe	2	4	3	4

Źródło: GOPS Żary

Zasadniczo notowane wartości poszczególnych wskaźników są świadectwem przezwyciężenia znacznej liczby deficytów wymagających wsparcia instytucji. W poszczególnych przypadkach na zaprzestanie udzielania wsparcia czy też wartość wskaźników wpłynęły takie czynniki, jak brak współpracy ze strony odbierających wsparcie, jak też zmiana przez nich miejsca zamieszkania.

Analiza potrzeb i dystrybucja wsparcia w zakresie niwelowania problemów społecznych i bytowych koordynowane są przez **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarach. Jego funkcjonowanie opera się na personelu obsługującym świadczenia oraz zespole pracowników socjalnych.** Od maja 2019 w strukturze GOPS działa Placówka Wsparcia Dziennego w formie opiekuńczej i podwórkowej „**Świetlica Środowiskowa**”. **Siedzibą Placówki jest budynek Szkoły Podstawowej w Bieniowie, świadczy ona wsparcie** trzy razy w tygodniu. Świetlica zapewnia dzieciom i młodzieży opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań, a także organizację zajęć ze specjalistami według potrzeb uczestników. W placówce mogą przebywać dzieci w wieku od 6 do 15 roku życia, przede wszystkim pochodzące z rodzin korzystających ze wsparcia GOPS, z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, o trudnej sytuacji materialnej. **GOPS prowadzi ponadto Punkt Konsultacyjno-Informatyczny, w którym** dyżury pełnią specjaliści z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przemocy domowej - **terapeuta ds. przemocy domowej, psycholog i prawnik.** Z porad mogą korzystać mieszkańcy gminy z rodzin, w których występują problemy rodzinne, wychowawcze, uzależnienie od alkoholu oraz innych środków psychoaktywnych oraz rodziny z problemem przemocy domowej.

Wsparcie instytucjonalne uzupełnia wszechstronny zestaw instrumentów finansowych i organizacyjnych dedykowanych problemom społecznym. W życie wprowadzany jest gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Żary na lata 2020-2022. Program „Dobry start” prowadzony przez gminę obejmuje osoby rozpoczynające rok szkolny dzieci do ukończenia przez nie 20 roku życia. Raz w roku mogą one otrzymać świadczenie w wysokości 300 złotych Dzieci niepełnosprawne uczące się w szkole otrzymują je do ukończenia przez nie 24 roku życia. Innego rodzaju deficyty mające miejsce na terenie gminy przezwyciężane są w oparciu o program „Pomoc gminy w zakresie dożywiania” realizowany w latach 2019 -2023 w celu ograniczenia zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji. Program ten jest finansowany ze środków własnych gminy oraz dotacji z budżetu państwa otrzymanej w ramach dofinansowania wieloletniego programu rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023. Zapotrzebowanie na tego rodzaju wsparcie jest duże, tylko w roku 2017 wsparciem w zakresie dożywiania objęto na terenie gminy 505 osób.

Narzędziem przeciwdziałania deficytom związanym z trwałym uzależnieniem i wynikającymi z niego skutkom w życiu prywatnym i społecznym jest Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Żarach. Poza wydawaniem opinii o zgodności lokalizacji punktu sprzedaży napojów alkoholowych z prawem lokalnym i orzekaniem o stosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu, Komisja opiniuje i wdraża Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii na 2020 rok. Nadrzędnym celem programu jest zapobieganie powstawaniu nowych problemów związanych z piciem i nadużywaniem alkoholu na terenie gminy oraz zwiększenie skuteczności oddziaływań w zakresie profilaktyki problemów alkoholowych i narkomanii. Zadanie w ramach programu dotyczą:

- zwiększenia dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych oraz udzielanie pomocy rodzinom, w których występuje problem uzależnień oraz przemoc w rodzinie.
- prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii.
- wzmocnienia zasobów i kompetencji zawodowych realizatorów GPP i RPA na 2020
- wspomaganie działalności instytucji, organizacji, stowarzyszeń i osób fizycznych służących profilaktyce i rozwiązywaniu problemów alkoholowych.
- wspierania zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej.

Realizacja zadań w ramach Programu finansowana jest ze środków własnych gminy Żary pochodzących z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Dodatkowym źródłem finansowania mogą być fundusze strukturalne Unii Europejskiej i inne środki, pozyskiwane zarówno przez Gminę, jak też realizatorów i partnerów Programu. W latach 2019 i 2020 wysokość dochodów z tytułu opłat za wydane zezwolenia i przeznaczonych na realizację programu wynosiła po 100 000 zł.

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Nadzór nad bezpieczeństwem i porządkiem publicznym w gminie sprawują powiatowe struktury policji z komendą zlokalizowaną w mieście Żary. W innych miejscowościach na terenie gminy nie ma innych posterunków. **Miejscowości Biedzychowice, Bieniów, Dąbrowiec, Drożków, Grabik, Kadłubia, Lubanice, Lubomyśl, Łukawy, Marszów, Olszynec, Surowa, Włostów i Złotnik, położone w północnej części gminy, znajdują się w obrębie rejonu służbowego nr 8 zasięgu działania Komendy Powiatowej Policji w Żarach. Miejscowości położone w części południowej - Bogumiłów, Drozdów, Janików, Łaz, Miłowice, Mirostowice Dolne, Mirostowice Górne, Olbrachtów, Rościce, Rusocice, Sieniawa Żarska, Siodło i Stawnik – objęte są nadzorem policji w ramach rejonu służbowego nr 9 KPP Żary.**

System bezpieczeństwa przeciwpożarowego w gminie Żary opiera się na działalności 6 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej koordynowanej i wspieranej przez Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Żarach. Cztery spośród gminnych OSP, działające w Bieniowie, Lubanicach, Sieniawie Żarskiej i Złotniku, są włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. W działania oddziałów włączonych jest bezpośrednio 95 czynnych członków biorących udział w akcjach ratowniczo-gaśniczych. Dysponują oni łącznie 13 pojazdami gaśniczymi (7 średnich i 6 lekkich). Średni wiek pojazdu to 18 lat, przy czym trzy z nich weszły do służby przed czterema laty, jeden przed dwoma i jeden przed rokiem, ale też najstarszy pojazd ma 38 lat, trzy inne – od 27 do 30.

Zasoby kadrowe i park samochodowy jednostek OSP w gminie Żary

Jednostki OSP	Liczba czynnych członków biorących udział w akcjach ratowniczo-gaśniczych	Wyposażenie jednostek w pojazdy gaśnicze
OSP Bieniów	15	średni pojazd gaśniczy IVECO(2020 r.) średni pojazd gaśniczy RENAULT (1993 r.), lekki pojazd gaśniczy VW T4 (1999 r.)
OSP Lubanice	15	średni pojazd gaśniczy IVECO(2016 r.), lekki pojazd gaśniczy VW T4 (1999 r.)
OSP Marszów	21	średni pojazd gaśniczy IVECO-MAGIRUS (1990 r.)
OSP Mirostowice Dolne	13	średni pojazd gaśniczy IVECO (2016 r.), lekki pojazd gaśniczy VW T4 (1992 r.)

OSP Sieniawa Żarska	12	średni pojazd gaśniczy RENAULT (2018 r.) MERCEDES (1982 r.), lekki pojazd gaśniczy VW T4 (1997 r.) LUBLIN (1997 r.)
OSP Złotnik	19	średni pojazd gaśniczy MAN (2016 r.), lekki pojazd gaśniczy VW T4 (1998 r.)

Źródło: opracowane własne na podstawie danych Urzędu Gminy Żary

W szczególnych sytuacjach kryzysowych pod przewodnictwem wójta gminy Żary funkcjonuje Gminny Zespół Reagowania Kryzysowego, w skład którego wchodzi: sekretarz gminy, kierownicy referatów, kierownicy jednostek organizacyjnych gminy, komendant gminny OSP oraz przedstawiciel KP PSP w Żarach. Zespół kieruje prowadzeniem akcji ratowniczych na terenie gminy, w szczególności realizacją ewakuacji z obiektów i rejonów, w których występują zagrożenia do miejsc bezpiecznych. Na terenie gminy wyznaczono Tymczasowe Miejsce Ewakuacji w świetlicy wiejskiej w Siodle, wyposażone w niezbędny sprzęt kwatermistrzowski, pozwalający dać schronienie 20 osobom. W uzasadnionych przypadkach występowania szkód w infrastrukturze komunalnej i w rolnictwie powoływany jest zespół do ich oszacowania powstałych szkód, a następnie uruchamiana jest rezerwa celowa przeznaczona na pokrycie szkód powstałych na skutek klęsk żywiołowych, w wysokości 0.02% budżetu gminy

AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA I SPOŁECZNA

Aktywność mieszkańców w realizacji własnych pasji i działalności na rzecz dobra wspólnego jest bardzo silną stroną gminy Żary. Na jej terenie działa 14 Kół Gospodyń Wiejskich. W Złotniku funkcjonuje zespół folklorystyczny Górali Czadeckich „Dolina Nowego Sołonica”. Wielkie bogactwo lokalnej społeczności stanowią prowadzone w wielu miejscowościach zespoły śpiewacze o bogatej tradycji i licznych osiągnięciach – działający w Złotniku od 35 lat Zespół Górali Czadeckich „Nowy Sołonec”, zespół „Wesoła Gromada” działający w Mirostowicach Górnych od 25 lat, „Czerwona Jarzębina” z Lubanic (także ponad 25 lat historii), „Bieniowianki” z Bieniowa (również ponad 25 lat działalności) „Jarzębina” z Sieniawy Żarskiej (ponad 20 lat tradycji), „Łazowianki” z Łaz, „ „Jutrzenka” z Olbrachtowa, „Karolinki” z Grabika, „Rodzina Muzykująca” z Łukaw, „Chabry” ze Złotnika, „Szyszynianki” z Biedrzychowic Dolnych i „Złoty Kłosa” z Marszowa. Ponadto w Olbrachtowie od 15 lat zespół śpiewaczy „Mała Tęcza”. Dodatkowo licznie działające na terenie gminy stowarzyszenia realizują szeroki zakres zadań poprzez upowszechnianie, promocję i popularyzację lokalnej twórczości czy organizowaniu wszelkiego rodzaju imprez kulturalnych i sportowych.

Instrumentem służącym budowie sprawnej i samodzielnej społeczności jest program współpracy Gminy Żary z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego realizowany w trybie corocznych edycji. Celem głównym programu jest budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy samorządem a organizacjami pozarządowymi. Celami szczegółowymi programu są: poprawa jakości życia, poprzez pełniejsze zaspokajanie potrzeb mieszkańców Gminy Żary; integracja podmiotów realizujących zadania publiczne; prezentacja dorobku sektora i promowanie jego osiągnięć; wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych; racjonalne wykorzystanie publicznych środków finansowych; rozwijanie partnerstwa publiczno – społecznego. Co do zasady zlecanie organizacjom społecznym zadań publicznych odbywa się w trybie otwartego konkursu ofert. W uzasadnionych przypadkach samorząd powierza wykonywanie zadań publicznych udzielając dotacji na finansowanie ich realizacji w innym porządku.

Realizacja Programu Współpracy Gminy Żary z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w latach 2015 – 2018

	2015			2016			2017			2018			2019		
	L	ŁW	ŚW	L	ŁW	ŚW	L	ŁW	ŚW	L	ŁW	ŚW	L	ŁW	ŚW
wspieranie i upowszechniania kultury fizycznej	17	163 950	9644	18	165 735	9207	16	169 486	10592	17	193 554	11385	17	212 900	12523
turystyka i krajoznawstwo	4	8 905	2226,25	4	6 513,04	1628	3	6 660	2220	5	8 425,00	1685	2	2600	1300
wspieranie rozwoju kultury i ochrony jej dóbr oraz podtrzymanie tradycji narodowej	6	57 145	9524	6	50000	8333	8	60000	7500	5	57 162,00	11432	5	58 000	11600
pomoc społeczna	1	15000	15000	2	28000	14000	2	28000	14000	2	28000	14000	2	4000	2000
wypoczynek dzieci i młodzieży	3	33 412	11137	2	23000	11500	1	20200	20200	1	21 080	21080	2	33400	16700
tryb pozakonkursowy	2	6412	3206	1	4500	4500	8	26700	3337	10	20 400,	2400	7	14500	2071

W kolejnych kolumnach podano dla danego roku: liczbę dotacji (L), ich łączną wartość (ŁW) i średnia wartość (ŚW).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Żary

Dofinansowywanie poszczególnych kategorii działalności utrzymywane jest z roku na rok na względnie zbliżonym poziomie. Największe kwoty przeznaczane są na realizację działań z zakresu wspierania i upowszechniania kultury fizycznej. Wynika to ze specyfiki środowisk wiejskich, gdzie aktywność fizyczna jest najczęściej wybieraną formą wspólnotowego spędzania czasu i zrzeszania się. Współpraca samorządu z partnerami społecznymi obejmuje bezpośrednie spotkania i konsultacje. Organizowane są konwenty dla organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Żary (w październiku 2018 roku odbył się po raz piąty. Służą one omówieniu kwestii i zasad oceny wniosków. Przedstawiciele organizacji otrzymali instrukcje dotyczące kryteriów i procedur konkursowych istotnych przy podziale środków.

W lipcu 2019 roku wprowadzono w gminie program Gminna Karta Seniora. Adresatami programu są seniorzy w wieku co najmniej 65 lat zameldowani w Gminie Żary. Celem programu jest ułatwienie seniorom dostępu do dóbr kultury, sportu i rozrywki, kształtowanie pozytywnego wizerunku seniorów, wzmacnianie kondycji fizycznej oraz podnoszenie aktywności i sprawności seniorów. Obejmuje on system zniżek, ulg, preferencji i uprawnień przeznaczonych dla seniorów, konkretnie dla osób zameldowanych na terenie gminy i mających co najmniej 65 lat. Posiadaczom karty przysługują w szczególności zniżki w wysokości 100 % na korzystanie z pływalni Wodnik w Żarach, Muzeum Pogranicza Śląsko – Łużyckiego, korzystanie z gwarantowanych usług w zakresie rehabilitacji leczniczej. Planowane jest rozwijanie programu o gwarantowane usługi w zakresie rehabilitacji leczniczej poprzez zastosowanie 100% zniżki na zabiegi rehabilitacyjne. Z bezpłatnych gwarantowanych świadczeń opieki zdrowotnej w formie rehabilitacji seniorzy będą mogli skorzystać raz w roku w podmiotach wskazanych przez gminę. Podstawą do skorzystania z usługi będzie skierowanie na rehabilitację wystawione przez lekarzy z Narodowego Funduszu Zdrowia. Do rozwijania programu zapraszani są przedsiębiorcy, organizacje, stowarzyszenia oraz inne podmioty, które w ramach prowadzonej działalności wyrażają wolę udzielenia ulg, zwolnień, preferencji posiadaczom „Gminnej Karty Seniora”.

Ofertę aktywizacji i wzmocnienia udziału seniorów w życiu publicznym uzupełnia Klub Senior+, który działa w Mirostowicach Górnych w oparciu o Program Wieloletni „Senior+” na lata 2015-2020 Jest to miejsce spotkań mieszkańców gminy w wieku 60 i więcej lat, nieaktywnych zawodowo, którzy są zainteresowani różnymi formami aktywności i integracji. Klub umożliwia ich aktywizację społeczną, integrację, włączanie Seniorów do społeczności lokalnej oraz organizację wspólnego spędzania czasu wolnego. Uczestnikiem/uczestniczką Klubu Senior+ w Mirostowicach Górnych może zostać nieodpłatnie każdy mieszkaniec, który ukończył 60 lat i jest osobą

nieaktywną zawodowo. Zajęcia w Klubie organizowane są w formie warsztatów tematycznych, spotkań ogólnych: prelekcji, odczytów, wycieczek, wizyt studyjnych, imprez okolicznościowych, spotkań integracyjnych, udziału w ogólnodostępnych lub dedykowanych imprezach artystycznych, kulturalnych i sportowych oraz innych form rozwoju, rekreacji i wypoczynku.

Wsparcie działań w sferze życia publicznego stanowi „Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Żary”. Opiera się on na współpracy ze schroniskiem dla zwierząt w Piotrowie. Środki w budżecie Gminy Żary zabezpieczone w roku 2020 na realizację programu wynoszą 119 200 zł. Są one wydatkowane na świadczenie usług weterynaryjnych (usypianie ślepych miotów, całodobową opiekę weterynaryjną, wykonywanie zabiegów szczepienia i leczenia zwierząt), pokrycie kosztów pobytu bezdomnych zwierząt w schronisku wraz z odławianiem, sterylizacją albo kastracją i zabiegami leczniczymi oraz na zakup karmy dla zwierząt z przeznaczeniem dokarmiania wolno żyjących kotów.

SPORT

Na terenie gminy aktywnie działa 9 klubów piłkarskich: "Fax" Bieniów, "Piast" Lubanice, "Sparta" Grabik, "Błękitni" Olbrachtów, " WKS" Łaz, "Miostowiczanka" Miostowice Dolne, " Delta" Sieniawa Żarska, "Zieloni" Drożków, "Zorza" Kadłubia.

Ważniejsze elementy kalendarza cyklicznych imprez sportowych na terenie gminy, to Turniej w Piłkę Nożną o „Puchar Wójta Gminy Żary”, Memoriał im. Dariusza Bicyzka w tenisie stołowym oraz Polowa Próba Zaprzęgowa Klaczy w Surowej. Z okazji 30 rocznicy śmierci Jerzego Kukuczki, patrona Zespołu Szkół w Grabiku, w październiku 2019 roku zainaugurowano Bieg po Koronę Himalajów i Karakorum na Płaszczyźnie.

Materialną bazę dla rozwijania tego rodzaju aktywności stanowi rozbudowana baza sportowo-rekreacyjna. Tworzy ją w szczególności 13 pełnowymiarowych boisk piłkarskich, 6 boisk wielofunkcyjnych zlokalizowanych przy szkołach, 9 boisk do plażowej piłki siatkowej, kompleks sportowy „Orlik” w Miostowicach Dolnych. W 2018 roku zmodernizowane zostało boisko sportowe w Grabiku poprzez wykonanie nowej nawierzchni syntetycznej oraz nowych elementów boiska lekkoatletycznego: zeskok do skoku w dal, zeskok do skoku wzwyż, pole do pchnięcia kulą. Ponadto zmodernizowane zostały istniejące budynki zaplecza, trybuny, wiaty dla drużyn. Zmodernizowane szatnie sportowe wraz zapleczem socjalnym dla zawodników i sędziów funkcjonują w Łazie przy obiekcie WKS Łaz i w Miostowicach Dolnych na zapleczu obiektu klubu „Miostowiczanka”.

Na terenie gminy funkcjonują 23 siłownie zewnętrzne, z których 2 powstały w 2019 roku. W 2018 roku wybudowano sieć siłowni zewnętrznych w miejscowościach Stawnik, Olbrachtów, Lubomyśl, Miostowice Górne, Siodło, Miłowice, Biedzychowice Dolne. W ich skład wchodzi m.in. takie urządzenia jak: maszyna do wyciskania wraz z ławeczką, zestaw minifitnes – twister, biegacz, surfer, wioślarz, orbitrek. W miejscowości Kadłubia i Rościce powstały dwie ogólnodostępne siłownie zewnętrzne z sześcioma urządzeniami do ćwiczeń, tj: biegacz, orbitrek, koła Tai-Chi, wahadło, wioślarz i ławeczka prosta oraz stoły betonowe do gier plenerowych a także ławki i stojaki na rowery. W 2017 roku urządzenia do ćwiczeń zamontowano w miejscowości Łukawy.

Na terenie gminy funkcjonuje 21 placów zabaw, z których 3 w 2019 roku zostały doposażone w nowe elementy. Większość z tych obiektów stanowi kompleksy sportowo-rekreacyjne w miejscowościach.

PRZESTRZEŃ PUBLICZNA

Obiekty sportowe wraz z obiektami użyteczności publicznej na terenie gminy – siedzibą władz samorządowych i budynkami szkolnymi – wchodzi w skład przestrzeni publicznej użytkowanej przez mieszkańców w toku realizowanych na co dzień czynności. Lokalną społeczność rozwija także potencjał obiektów użytkowanych w sposób bardziej okazjonalny. Wśród nich największe znaczenie dla poszczególnych wspólnot lokalnych i dla ogółu społeczności gminy mają świetlice wiejskie.

W ostatnich latach największa inwestycja w tej dziedzinie związana była z budową nowej świetlicy wraz z zapleczem socjalnym o powierzchni użytkowej 282,0 m² (sala główna, pomieszczenia magazynowo - gospodarcze oraz pomieszczenia sanitarne) w Drozdowie. Inne poważne przedsięwzięcie dotyczyło rozbudowy i termomodernizacji świetlicy wiejskiej w Olbrachtowie. W Marszowie przeprowadzono remont w zakresie

odnowienia powłok malarskich ścian i sufitów, wymiany paneli podłogowych, wymiany drzwi wejściowych, wymiany opraw oświetleniowych oraz montażu klimatyzatorów. W świetlicy w Bieniowie - wymieniono na nowe nagrzewnice gazowe na sali głównej, zamontowano klimatyzatory, odnowiono powłoki malarskie sali głównej, sceny i toalet, ponadto wymieniono kasetony na suficie w sali głównej. W świetlicy w Mirostowicach Górnych wykonano remont elewacji zewnętrznej budynku wraz z wymianą rynien i rur spustowych. W miejscowościach Drożków i Lubanice odnowiono powłoki malarskie ścian i parkietów, podobnie w świetlicy wiejskiej w Stawniku. Ponadto przy świetlicy wiejskiej w Mirostowicach Górnych przygotowywana jest dobudowa toalety „zewnętrznej” przeznaczonej dla korzystających z przyległego do świetlicy terenu boiska, siłowni zewnętrznej, placu zabaw. Mniejszy zakres prac podjęto w Złotniku (zamurowanie bram wjazdowych oraz niwelacja terenu parkingu, cyklinowanie parkietu) i Siodle (cyklinowanie parkietu). Za sprawą tych inwestycji i systematycznej poprawie istniejącej infrastruktury świetlice wiejskie stanowią kluczowy element tworzenia warunków dla aktywności mieszkańców poszczególnych miejscowości.

Lokalny samorząd wraz z mieszkańcami podnosi także standard przestrzeni otwartych, które służą aktywności, integracji i lepszemu dobrostanowi mieszkańców. W Bieniowie funkcjonuje plac rekreacyjny, który w ostatnich latach wzbogacono o miasteczko ruchu drogowego. Z kolei mieszkańcom Olbrachtowa służy park, w obrębie którego wykonano ścieżki spacerowe. W Mirostowicach Dolnych dokonano renowacji i udostępnienia stawu. Wraz z jego bezpośrednim otoczeniem. Perspektywa rozwoju obejmuje doposażenie obiektu w małą architekturę w postaci wiaty, ławo- stołów, stojaków na rowery i tablic informacyjnych. W miejscowościach Łaz i Mirostowice Dolne w ramach projektu pn. „Przygoda z Nysą – zagospodarowanie turystyczne pogranicza polsko-niemieckiego – Etap V”, przy akwenach w Mirostowicach Dolnych i Łazie powstała mała infrastruktura turystyczno - rekreacyjna w postaci wiaty, ławostoi, tablic edukacyjnych i stojaków na rowery.

KULTURA

Podstawę lokalnej tożsamości stanowią zasoby kulturowe i praktyka ich użytkowania oraz twórczego rozwijania. Największe nagromadzenie zabytków dziedzictwa kulturowego można stwierdzić w stołecznym ośrodku gminy i powiatu – Żarach. Wśród zabytków cennych w skali województwa lubuskiego na uwagę zasługuje późnogotycki kościół oraz barokowe rezydencje związane z wybitnymi saksońskimi rodami arystokratycznymi von Promnitz i von Brühl. Obiekty te wymagają intensyfikacji działań ochronnych i renowacyjnych. Miasto jest także obszarem występowania infrastruktury technicznej i komunikacyjnej (kolejowej), w stosunku do której w toku przekształceń systemowych lat 90. XX wieku pojawił się problem nieużytkowanej zabudowy przemysłowej (w tym obiektów wielkokubaturowych). Zdegradowane elementy obszaru miasta, w tym zabudowa o znaczeniu historycznym i zabytkowym, a także rewitalizacja obszarów przemysłowych na terenie Żar jest wskazywana jako przykład obiektów wymagających działań naprawczych podejmowanych w oparciu o lokalne programy rewitalizacji, w tym zgodnie z „Wytocznymi do tworzenia Lokalnych Programów Rewitalizacji dla województwa lubuskiego na lata 2014-2020”.

W krajobrazie poszczególnych miejscowości i ich zasobach kulturowych dominują zabytkowe obiekty sakralne. Budowle te, usytuowane zazwyczaj w centralnych częściach wsi, stanowią w nich najważniejsze dominanty. W Bieniowie zachował się późnogotycki kościół z połowy XIV wieku. Wzniesiony z polnych kamieni kościół w Drożkowie zaliczany jest do najstarszych na Ziemi Żarskiej. W Miłowicach zachował się kościół z połowy XV wieku oraz neogotycki zamek-pałac z przełomu XIX i XX wieku, wtopiony w założony w połowie XIX w. park krajobrazowy. Ozdobą Sieniawy Żarskiej jest gotycki kościół pod wezwaniem św. Piotra i Pawła, wzniesiony na początku XIV wieku z polnego kamienia. W Mirostowicach Dolnych stoi wczesnogotycki kościół z kamienia polnego pod wezwaniem św. Barbary, otoczony kamiennym murem.

Architekturę o charakterze rezydencjonalnym reprezentują cenne obiekty dworskie i pałace w Olszynie (dwór z XVI wieku, jedyny na terenie gminy użytkowany), Miłowicach (pałac z roku 1920, dwór wybudowany ok. 1860 r.), Bieniowie (pałac z pierwszej połowy XIX wieku), Grabiku (dwór z początku XX wieku). Dwory w Złotniku i Włostowie popadły w ruinę.

Na terenie gminy prawną ochroną poprzez wpisanie do rejestru zabytków, objęto świątynie (w miejscowościach Biedrzychowice Dolne, Bieniów, Bogumiów, Drożków, Lubanice, Miłowice, Mirostowice Górne Olbrachtów, Sieniawa Żarska i Złotnik), plebanie (w miejscowościach Sieniawa Żarska i Bieniów), dwory (w Olbrachtowie i Bieniowie), parki i pałace (we Włostowie i Miłowicach),

domy mieszkalne (w Bieniowie, Mirostowicach Górnych i Drożkowie), dzwonnice i kamienicę w Biedrzychowicach Dolnych, spichlerze (w Bogumiłowie i Złotniku), gołębnik drewniany w Drożkowie, budynek gospodarczy w Mirostowicach Dolnych, stodołę dworską w Mirostowicach Górnych. Uzyskano dotację z budżetu województwa lubuskiego, przeznaczoną na wykonanie ekspertyzy technicznej, badań konserwatorskich oraz wykonania projektu budowlanego zabytkowego pałacyku w miejscowości Włostów. Umożliwi to w nieodległej przyszłości włączenie w zasoby gminy tego obiektu.

Wiele budynków posiadających status zabytku i znajdujących się we wsiach gminy pozostaje w bardzo złym stanie. W wielu przypadkach budynki nie były użytkowane od wielu lat, a ostatnie remonty prowadzono jeszcze przed wojną. Ponadto szereg obiektów znajduje się w rękach prywatnych, co tylko w niektórych przypadkach ułatwia ich zagospodarowanie i szybką odbudowę - w większości prywatne obiekty są nieużytkowane i stopniowo popadają w ruinę

Bieżąca aktywność kulturalna społeczności realizuje się przede wszystkim w oparciu o działające na jej terenie zespoły śpiewacze i działalność innych podmiotów społecznych. Stowarzyszenie „Region Łużyce” ze Złotnika z wielkim powodzeniem opiekuje się Dworem Sołtysim i ruinami kościoła w Złotniku oraz angażuje się w ratowanie pałacu w Bieczu i zamku w Żarach. Dzięki wsparciu Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Niemiecko-Polskiej Fundacji Dziedzictwa Kulturowego i Ochrony Zabytków oraz wspólnymi siłami społeczników i Urzędu Gminy Żary, opuszczone po II wojnie światowej obiekty zostały zabezpieczone a w dworze prowadzone są obecnie pierwsze prace konserwatorsko- budowlane.

Publiczną, systematyczną i programową działalność kulturotwórczą prowadzi Gminna Biblioteka Publiczna Gminy Żary z siedzibą w Bieniowie i 10 filiami (w miejscowościach: Drożków, Grabik, Kadłubia, Lubanice, Łaz, Mirostowice Dolne, Mirostowice Górne, Olbrachtów, Sieniawa Żarska, Złotnik) oraz 2 punktami bibliotecznymi (Lubomyślu, Siodle). Zbiory oferowane użytkownikom to m.in.: książki z różnych dziedzin, czasopisma bieżące, księgozbiór regionalny, teczki zagadnieniowe. Zbiory biblioteczne wypożyczane są na zewnątrz oraz udostępniane na miejscu w czytelnich. Biblioteka to centrum kulturalne i oświatowe danej miejscowości. Odbývają się tam: liczne konkursy, wystawy, spotkania opłatkowe, spotkania autorskie, różnego rodzaju zebrania oraz inne imprezy.

Na przestrzeni lat 2014 – 2019 księgozbiór wszystkich bibliotek na terenie gminy zmniejszył się z 78 tysięcy do 57,6 tysięcy woluminów. W tym samym czasie liczba czytelników spadła z poziomu 3042 do 2654 osób, a łączna liczba wypożyczeń z 48,9 tysięcy do 34,2 tysięcy. Liczba wypożyczeń przypadających na 1 czytelnika zmniejszyła się z 16,1 do 15,1 woluminów rocznie. Dane te świadczą o dokonujących się na terenie gminy zmianach pokoleniowych i kulturowych, w szczególności rosnącym użyciu internetu i mediów społecznościowych w życiu codziennym, poszukiwaniu wiedzy i rozrywki w innych źródłach niż tradycyjne, ale także o prawdopodobnie rosnącym zaangażowaniu w czytelnictwo osób, które pozostały przy lekturze książkowej.

Lokalne wydarzenia i aktywność kulturalna i społeczna odbywa się także w oparciu o infrastrukturę świetlic wiejskich i skupionych wokół nich społeczności.

Kalendarz wydarzeń kulturalnych na terenie gminy wypełniają m.in. coroczne Dożynki Gminne, obchody Gminnego Dnia Strażaka, Gminna Biesiada Śpiewacza w Olbrachtowie, Gminny Przegląd Pieśni Patriotycznej w Lubanicach, Festiwal Piosenki i Pieśni Patriotycznej w Bieniowie, Kartoflada w Bieniowie Przegląd Małych Talentów w Olbrachtowie, Przegląd Piosenki i Pieśni Religijnej „Angelana” w Olbrachtowie, Letnie Spotkanie Kabaretowe Ściernisko w Sieniawie Żarskiej, Gminny Konkurs Ortograficzny, Gminne Eliminacje Lubuskiego Konkursu Recytatorskiego, Finał WOŚP, Gminny Konkurs Bożonarodzeniowy, Festyn Świętego Krzysztofa w Złotniku, Piknik ekologiczny. Integrują one społeczność lokalną zarówno w zakresie przygotowania wydarzeń, jak i ich wspólnotowego przeżywania. Kultura gminna ma w tym ujęciu charakter przede wszystkim wewnętrzny, jej twórcą i zasadniczym odbiorcą są mieszkańcy gminy. Pozostaje to w związku z jej specyfiką przestrzenną i społeczną i powinno być punktem odniesienia dla podejmowanych działań organizacyjnych i rozwojowych.

Zasoby środowiskowe i kulturowe gminy stanowią podstawę dla realizowanych na jej terenie aktywności rekreacyjnych i turystycznych. Najcenniejszy pod tym względem obszar w granicach gminy Żary, to Zielony Las z bogatą roślinnością, urozmaiconą rzeźbą terenu i trzema wieżami widokowymi. Zasoby środowiskowe i kulturalne gminy wpisują się w porządek zorganizowanego ruchu turystycznego za pośrednictwem szlaków turystycznych. Przebiegający przez teren gminy szlak architektury barokowej obejmuje w szczególności kościoły i pałace w: Brodach, Żarach, Żaganiu, Brzeźnicy, Szprotawie (ratusz) Długiem, Lasocinie, Bojadłach, Wschowie, Zaborze, Gościkowie-Paradyżu i Rokitnie. Szlak gotyckich kościołów farnych – którego część południowa obejmuje kościoły na trasie Zielona Góra – Nowe Miasteczko obejmuje świątynię w Żarach. Częścią szlaku parków projektowanych przez Eduarda Petzolda jest założenie parkowe we Włostowie. Teren gminy objęty jest także turystycznymi szlakami pieszymi: z Żagania do Żar na długości 23 km przebiega szlak czarny, Żary i Gubin łączy szlak zielony, a Żary z Łęknicą - szlak czerwony. Ponadto na terenie gminy został wyznaczony i oznakowany czerwony szlak rowerowy (Wielka Pętla Łużycka) prowadzący w kierunku rzeki Nysy Łużyckiej. Przez Zielony Las przebiegają dwa szlaki turystyczne oraz euroregionalny szlak rowerowy. Znajdziemy tu także ścieżkę przyrodniczo-leśną "Zielony Las". Między centrum Bieniowa i Biedrzychowicami Dolnymi na długości ok. 2 km wzdłuż pięknej rzeki i głębokich wąwozów przebiega ścieżka przyrodniczo-leśna „Dolina Szyszyny.

Budowa ścieżek rowerowych jako podstawowego elementu infrastruktury turystyki jest jednym z priorytetów inwestycyjnych gminy. W ciągu najbliższych lat planowanych ścieżek rowerowych na poniższych odcinkach:

- Żary - w kierunku Marszowa
- Żary - Mirostowice Dolne - Kunice
- Żary - Żagań - Żaganiec - Czerna (połączenie z Gmina Łowa, która wchodzi do rozszerzonego ŻŻOF)
- Żary - Olbrachtów
- Żary - Sieniawa Żarska
- Żary - Grabik
- Żary - Mirostowice Dolne przez Łaz w kierunku Olbrachtowa
- Żary - Lubomyśl (połączyć istniejącą ścieżkę z Żar od ronda na Zieloną Górę)

Istnieje konieczność dostosowania oferty gminy do zwiększonych potrzeb w zakresie obsługi ruchu turystycznego. Koresponduje to z niezadawalającym stanem infrastruktury noclegowo – gastronomicznej w skali całego powiatu z dominującymi małymi rozmiarami obiektów nie poddających się systemowej kategoryzacji. Brak właściwych produktów turystycznych obejmujących pakiety usług związanych ze zwiedzaniem regionu czy poszczególnych miejscowości. Wiąże się to zarówno z tranzytowym charakterem regionu jak i brakiem znaczących i dostępnych atrakcji turystycznych, które mogłyby samodzielnie przyciągnąć turystów. W porównaniu do przyległych regionów jezior lubuskich czy znajdujących się niedaleko mikroregionów sudeckich oferta turystyczna gminy Żary i całego powiatu nie jest konkurencyjna. Jej istotna poprawa wymagałaby istotnych nakładów finansowych na renowację wybranych obiektów i aktywnych działań w zakresie budowy produktów turystycznych oraz zarządzania nimi.

INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

Za sprawą infrastruktury kolejowej obszar gminy jest skomunikowany zarówno z Zieloną Górą i centralną częścią województwa, jak i centrum kraju, jego częścią południowo – zachodnią oraz z terytorium wschodnich Niemiec. Poza Żarami stacje kolejowe znajdują się w Kunicach, Lubanicach i Bieniowie przy linii nr 282 oraz w Sieniawie Żarskiej przy linii numer 14. Bieniów wraz z Biedzychowicami Dolnymi posiadają stacje kolejowe przy linii kolejowej łączącej Gubin z Żaganiem i dalej centrum kraju. Odcinek między Żarami a Żaganiem wyposażony jest w linię dwutorową.

Rozbudowa i modernizacja infrastruktury linii kolejowych nr 275 na odcinku Miłkowice – Żagań oraz linii nr 14 na odcinku Żagań – Żary – Forst jest jednym z trzech przedsięwzięć z obszaru gminy Żary ujętych w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 wśród 25 inwestycji o co najmniej regionalnym charakterze, których realizacja przyczynia się do uzyskania celów strategicznych regionu. Przedsięwzięcie to, wraz z całym potencjałem transportu kolejowego, a znaczenie dla wzmocnienia konkurencyjności gminy jako obszaru atrakcyjnego gospodarczo, włączonego w krajowy i europejski system ekonomiczny. Dla mieszkańców gminy szczególne znaczenie ma transport kolejowy jako alternatywna forma komunikacji publicznej, uzupełniająca wobec transportu samochodowego. W tym aspekcie istotne jest zabezpieczenie i dalsze podnoszenie standardu przystanków kolejowych w poszczególnych miejscowościach.

INFRASTRUKTURA DROGOWA

Przez teren gminy Żary przebiegają drogi wszystkich podstawowych kategorii - gminne, powiatowe, wojewódzkie oraz krajowe. Szkielet systemu komunikacji w obrębie gminy zapewniają w zbliżonym stopniu drogi gminne i powiatowe.

W roku 2019 sieć gminnych dróg publicznych liczyła 77,3 kilometra. Ich rozkład i stan techniczny nie był równomierny. Miejscowości Drozdów, Rusocice, Kadłubia, Lubomyśl, Marszów oraz Złotnik w ogóle nie posiadały dróg tej kategorii. Na najdłuższych odcinkach były w nie wyposażone miejscowości Biedzychowice Dolne (7,30 km) Rościce (5,36 km) , Łukawy (5,28 km) i Sieniawa Żarska (5,13 km). Według stanu na rok 2018 sieć dróg gminnych uległa zwiększeniu do łącznej długości 77,3 km.

Drogi powiatowe liczą ogółem 63 km. Przebiegają w 16 odcinkach:

- nr F1076 Żary – Lubomyśl - Złotnik- Niemcza,
- nr F 1077 Świbna – Bieszków- Biedzychowice Dolne - Bieniów – Gorzupia,
- nr F 1080 Żary Mirostowice Dolne – Jankowa Żagańska – Lubieszów,
- nr F 1087 Wicina – Bieszków – Lubanice,
- nr F 1089 Złotnik – Olszyniec – Marszów – Żary – Kunice,
- nr F 1090 Żary – Kadłubia – Lubomyśl,
- nr F 1091 Żary – Siodło,
- nr F 1092 Drozdów – Mirostowice Górne- Mirostowice Dolne,
- nr F 1093 Żary – Łaz – Mirostowice Dolne,

- nr F 1094 Cisowa- Suchleb – Miłowice- Olbrachtów- Łaz,
- nr F 1095 Cielców- Pietrzyków- Lubanice – Lubomyśl,
- nr F 1115 Janików - Bogumiłów – Drozdów,
- nr F 1116 Lipinki Łużyckie- Górka – Sieniawa Żarska – do drogi krajowej nr 12,
- nr F 1117 Brzostowa – Sieciejów - Górka - Grabik,
- nr 1119 od drogi krajowej nr 27 – do drogi powiatowej nr F 1076.

W ciągu drogi wojewódzkich nr 287 na terenie gminy przebiega odcinek Dychów-m. Lubsko-Żary o długości 8 km. Odcinki dróg krajowych przebiegających przez teren gminy Żary o łącznej długości 45,8 km stanowią drogi:

- nr 12 Żary-Żagań oraz Żary-Łęknica,
- nr 18 Olszyna - Wrocław (przyszła autostrada A18),
- nr 27 Przewóz - Zielona Góra (przez Żary).

W ramach Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 sformułowano 25 inwestycji o co najmniej regionalny charakter, których realizacja przyczynia się do uzyskania celów strategicznych regionu. Wśród nich znalazły się 3 przedsięwzięcia obejmujące obszar gminy wiejskiej Żary:

- przebudowa drogi krajowej nr 18 do parametrów autostrady
- rozwój drogi krajowej nr 27 Zielona Góra – Żary – autostrada A18,

Lokalny samorząd także systematycznie wzmacnia dostępność komunikacyjną w obrębie gminy dokonując inwestycji, które dotyczą także ciągów drogowych niższych kategorii. Tylko w 2019 nowe odcinki dróg wewnętrznych wykonano w miejscowościach Olbrachtów, Drożków, Lubanice W ostatnich latach modernizacji podlegały także drogi gruntowe na terenie miejscowości Sieniawa Żarska, Drożków, Stawnik, Łaz, Lubanice, Grabik, Olbrachtów

OŚWIETLENIE (DROGOWE - ULICZNE)

W 27 miejscowościach gminy, przy drogach krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych, w tym także przy drogach wewnętrznych, zainstalowane jest oświetlenie drogowe. Jego stan jest systematycznie nadzorowany, a jakość i parametry techniczne podnoszone.

W 2017 roku oświetlenie drogowe wybudowano (instalując linie zasilające i nowe lampy z oprawami ledowymi) w ciągach dróg powiatowych w Miłowicach (9 nowych lamp), Biedzychowicach (14 nowych lamp) i Bogumiłowie (25 nowych lamp), zaś w Sieniawie Żarskiej, Marszowie, Olbrachtowie, Lubomyślu, Rusocicach i Mirostowicach Dolne zamontowano 16 hybrydowych lamp solarnych.

Na rok 2018 przypadła budowa oświetlenia drogowego w miejscowościach Olszyniec, Siodło, Lubomyśl, Rościce, Kadłubia i Olbrachtów. Zakres tych prac obejmował w szczególności ułożenie linii kablowych o łącznej długości 4080 metrów, montaż 107 słupów i 107 opraw oświetleniowych LED. Ponadto łącznie 35 hybrydowych lamp solarnych rozmieszczono w miejscowościach: Bieniów (2 sztuki), Bogumiłów (4), Grabik (6), Kadłubia (2), Mirostowice Górne (3), Łaz (2), Lubomyśl (6), Olbrachtów (6), Sieniawa Żarska (2), Włostów (1), Mirostowice Dolne (1).

Na koniec roku 2018 we wszystkich miejscowościach gminy zamontowanych było łącznie 1648 punktów świetlnych, w tym 1353 opraw sodowych, 220 energooszczędnych opraw LED, 75 hybrydowych lamp solarnych. Infrastruktura ta połączona była m.in. za sprawą ok. 10 km nowych odcinków kablowych linii zasilających.

Kontynuacja prac w 2019 roku zaowocowała budową oświetlenia drogowego w miejscowościach Bieniów, Bogumiłów, Biedrzychowice, Marszów i Lubomyśl poprzez ułożenie linii kablowych o łącznej długości 2092 mb, montaż 48 słupów i 48 opraw oświetleniowych LED. Inwestycje w tym zakresie kontynuowane są w Bieniowie, Bogumiłowie i Biedrzychowicach, a dokumentacja techniczna przygotowywana jest dla wykonania/budowy nowych odcinków oświetlenia drogowego w Żłotniku, Olbrachtowie i Grabik. Przywołane roboty realizowane są w części z wykorzystaniem funduszu sołeckiego.

INFRASTRUKTURA STRATEGICZNA

Przez obszar gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia DN 150, Cn 5,5 MPa relacji Żary Lubomyśl – Jasień. Gaz ziemny zaazotowany doprowadzany jest magistralą biegnącą z kierunku Głogowa przez Szprotawę, Żagań, Żary do Jasienia. Gazociąg ten zakończony jest stacją redukcyjno – pomiarową zlokalizowaną przy ul. Granicznej w Jasieniu.

Przez wschodni kraniec gminy przebiega linia o parametrach 220 kV łącząca Gorzów Wielkopolski ze Zgorzelcem, fragment Sieci Przesyłowej Najwyższych Napięć, tworzących elektroenergetyczną architekturę kraju. Południową i środkową część gminy przecina linia przesyłowa o parametrach 110 kV. Stacje elektroenergetyczne zlokalizowane są w okolicach Żar.

Gmina Żary jest obszarem lokalizacji jednej z 14 czynnych farm wiatrowych w województwie lubuskim – dwie siłownie powstały w Lubanicach. Potencjał rozwoju tego przedsięwzięcia i całej branży wiąże się z zaangażowaniem kapitałowym i technologicznym firmy Gewind jako części portugalskiego holdingu Gesfinu, zmierzającego do zwiększenia udziału w rozwoju zrównoważonego, trwałego i przyjaznego dla środowiska sektora „zielonej” energetyki w Polsce. Energia wytwarzana jest także z biogazu pochodzącego ze składowisk odpadów. To źródło energii wykorzystuje Mała Elektrownia Biogazowa w Żarach o mocy 0,2 MW jako jedna z trzech na obszarze województwa lubuskiego.

WODOCIĄGI, KANALIZACJA I GAZYFIKACJA

W 2017 wybudowano wodociąg wraz z przyłączami w Bieniowie, w ciągu kolejnych dwóch lat zakończono prace związane z przebudową i rozbudową stacji uzdatniania wody w Drożkowie oraz rozbudową sieci wodociągowej w m. Olbrachtów. Wdrażana jest wymiana wodomierzy i przejście na radiowy system odczytu poboru zużycia wody. W ostatnim okresie urzędowania umożliwiające wykorzystywanie tej funkcjonalności zamontowano w Grabiku i Mirostowicach Dolnych.

Gminę Żary cechuje niski w skali regionu wskaźnik dostępności sieci wodociągowej – według danych za rok 2018 z wodociągów komunalnych korzystało 82,4 % mieszkańców gminy (wobec średniej dla powiatu wynoszącej 93,4% a dla województwa - 94,6%). W skali powiatu gorsza sytuacja panuje jedynie w gminie Trzebiel, podczas gdy w gminach Przewóz i Tuplice sieci wodociągowej korzysta cała populacja. Porównując stan infrastruktury wodociągowej w otoczeniu zwraca uwagę fakt, że gmina Żary dysponuje zdecydowanie najdłuższą siecią rozdzielczą. Wynosi ona 176,1 kilometra, co stanowi 1/5 długości sieci w całym powiecie, ale w ciągu ostatnich 5 lat parametry te nie uległy żadnej zmianie. W tym okresie przybyło 245 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych, ale zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych spadło z 23,8 do 17,8 m³ na mieszkańca. Średnia wojewódzka w tym zakresie jest blisko dwukrotnie wyższa (30 m³ na mieszkańca), średnia

dla powiatu wynosi 27,3 m³ na mieszkańca, natomiast w gminach Tuplice i Trzebiel na mieszkańca przypada ponad 30 metrów sześciennych wody pochodzącej z wodociągów.

Wiejski charakter gminy determinuje znaczne wykorzystanie wody do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie – to 66 % ogółu zużycia w roku 2018. W skali powiatu stosunkowo dużo wody zużywane jest w gminie na cele produkcyjne w przemyśle (w roku 2018 było to 18,0% zużycia wody, wyższe parametry uzyskano jedynie w mieście Żary - 39,1%).

Rozległość gminy ma wpływ także na dostępność sieci kanalizacyjnej. Jej ogólna długość w granicach gminy w roku 2018 wynosiła 28,8 kilometra, co daje niecałe 10 kilometrów w przeliczeniu na 100 kilometrów kwadratowych powierzchni. To wartość wyraźnie niższa niż średnia dla województwa i powiatu (odpowiednio – 23,6 oraz 23,8 km na km²). To także efekt dokonywanych w ostatnich latach inwestycji. W stosunku do roku 2014 długość kanalizacyjnej sieci rozdzielczej na terenie gminy wzrosła o 28,8 kilometrów i wykonano 393 przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych. Obecnie z sieci kanalizacyjnej korzysta 14,2 % mieszkańców gminy, zdecydowanie mniej niż w innych gminach wiejskich powiatu i dramatycznie mało wobec średniej powiatowej i wojewódzkiej sięgającej odpowiednio 60 i 74 % populacji. Porównanie to wypada jeszcze mniej korzystnie, jeśli uwzględnić fakt, że na wartości w skali powiatu wpływa niemal zupełny brak infrastruktury kanalizacyjnej w Lipnikach Łużyckich i Trzebielu.

Zagęszczenie sieci gazowej w powiecie żarskim jest mniejsze niż średnio w województwie. Gmina Żary to jedna z zaledwie czterech gmin powiatu, które posiadają tego rodzaju infrastrukturę, ale wciąż korzysta z niej promil populacji. Na przestrzeni lat 2016 – 2018 odsetek ogółu mieszkańców, który posiada dostęp do instalacji gazowej, wzrósł z 0,2 do 0,4 %. W końcu 2018 r. długość sieci gazowej w całym powiecie wyniosła 247,2 km, tj. 17,7 km w przeliczeniu na 100 km² powierzchni (wobec 31,0 km średnio w województwie). Odsetek ludności korzystającej z instalacji gazowej w powiecie wyniósł 51,5% (wobec 52,8% średnio w województwie), co w przeważającym stopniu związane jest z gazyfikacją miasta Żary.

INFRASTRUKTURA MIESZKANIOWA

Na przestrzeni lat 2014 – 2018 w gminie Żary przybyło 160 mieszkań. W gminie Trzebiel przy nieco ponad dwukrotnie mniejszej populacji przyrost mieszkań w tym okresie wyniósł 16 (dziesięciokrotnie mniej). Inne, mniejsze gminy powiatu, takie jak: Brody, Przewóz i Tuplice wzbogaciły się w tym okresie o zasób wynoszący do 10 mieszkań a Gmina Lipinki Łużyckie o 23 mieszkania. Oznacza to, że przyrost liczby lokali w gminie Żary jest mniej więcej cztery razy większy niż jego przewaga ludnościowa nad otoczeniem.

Należy to identyfikować w kategoriach atrakcyjności obszaru gminy jako bezpośredniego otoczenia miasta Żary i widzieć w związku z dokonującymi się procesami przenoszenia mieszkańców poza granice miast. Zwiększa się ilość wydawanych w gminie decyzji o warunkach zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. W roku 2014 było ich 134, w 2015 – 173, w 2016 – 223, w 2017 – 230. W roku 2019 wydano 244 decyzji o warunkach zabudowy oraz 24 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Zdecydowana większość decyzji dotyczyła budowy budynków mieszkalnych jednorodzinnych.

Przyrost liczby mieszkań na terenie gminy w okresie 2014 – 2018 wyniósł 5 %, w tym samym czasie ich ogólna powierzchnia wzrosła o 7,5 %. Dla powiatu wartość tego wskaźnika w omawianym okresie wyniosła 3 %, dla województwa – 4,8 %. Można stąd wyprowadzić wniosek, że na terenie gminy Żary powstawały w ostatnich latach mieszkania większe niż przeciętnie w całym regionie i wyraźnie większe niż w powiecie żarskim. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na terenie gminy w przeliczeniu na mieszkanie wzrosła w okresie 2014 – 2018 o 2,3 m². Obecnie jest wyraźnie wyższa niż w innych gminach wiejskich powiatu, wynosi 95,5 m² wobec średniej dla województwa i powiatu wynoszących odpowiednio 73,8 oraz 72,9 m².

Z 299 mieszkań oddanych do użytkowania w powiecie żarskim w latach 2016-2017 mieszkania zlokalizowane w gminie wiejskiej Żary stanowiły 21,1%, w gminie miejskiej Żary- 41,8%, - natomiast w gminie Lubsko - 20,1%. W roku 2018 dynamika kończenia inwestycji mieszkaniowych w gminie była wyższa niż w latach wcześniejszych, do użytkowania oddano wówczas na jej terenie w przeliczeniu na 10 tysięcy ludności 50 mieszkań (średnia dla powiatu – 38, dla województwa – 42) wobec wartości wskaźnika dla roku 2016 równej 28 mieszkań (w powiecie

– 16), a dla roku 2017 – 23 mieszkania (w powiecie 15). Oznacza to rosnącą dynamikę inwestycji mieszkaniowych na terenie gminy.

Poza budownictwem indywidualnym realizowany jest wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Żary na lata 2020-2024. Zgodnie ze stanem na koniec 2019 roku obejmował on 75 lokali mieszkalnych, z czego:

- a) 26 lokali znajduje się w 12 budynkach stanowiących własność Gminy Żary,
- b) 49 lokali znajduje się w 20 budynkach stanowiących współwłasność Gminy Żary (budynki wspólnot mieszkaniowych).

Na przestrzeni lat 2014 – 2019 liczba lokali mieszkalnych w tym zasobie spadła z 84 do 72, natomiast liczba lokali pod działalność gospodarczą pozostała na tym samym poziomie (8 lokali) przy jednoczesnym wzroście łącznej powierzchni z 408,57 do 485,45 m². W wielu przypadkach gminny zasób stanowią budynki przedwojenne i powojenne o niskim standardzie, a ogólny stan lokali ocenia się jako średni. Brak nakładów na posiadane lokale znajdujące się w zasobie nieruchomości gminnych w latach 1990-2010, skutkuje koniecznością zaangażowania większych środków na lokale w zakresie przekraczającym zwykły zarząd.

Głównym założeniem programu jest utrzymanie substancji mieszkaniowej w należyтым stanie technicznym oraz uzasadnione inwestowanie w zasób mieszkaniowy gminy poprzez przeprowadzanie napraw bieżących i remontów. W większości są one realizowane przy udziale wspólnot mieszkaniowych. Corocznie ustalany jest plan koniecznych remontów uwzględniający realne możliwości finansowe gminy. Rocznie na ten cel planuje się przeznaczyć środki w wysokości od 30 do 100 tysięcy złotych. W następnych latach zasób lokali mieszkalnych będzie ulegał zmniejszeniu w związku z prowadzoną sprzedażą na rzecz najemców. W najem socjalny planuje się przeznaczyć 8-10 lokali. Na pomieszczenia tymczasowe planuje się przeznaczyć 2-3 pomieszczeń.

INFRASTRUKTURA ŚRODOWISKOWA I GOSPODARKA ODPADAMI

Obszar gminy Żary stanowią w przeważającej większości tereny naturalnej przyrody i upraw rolnych. Nie występują na nim poważne zagrożenia środowiskowe. Realizowane działania inwestycyjne i prorozwojowe skupione są na utrzymaniu tego stanu rzeczy oraz podnoszeniu jakości życia mieszkańców i zwiększaniu ich świadomości i zaangażowania ekologicznego.

Gmina we własnym zakresie lub we współpracy z innymi gminami, zobowiązana jest do zapewnienia budowy, utrzymania i eksploatacji regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK). W związku z tym Inwestycją realizowaną w powyższym zakresie przez członków Łużyckiego Związku Gmin było „Projektowanie i budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Marszowie” w ramach projektu pt.: „Gospodarka odpadami w obrębie powiatów żarskiego i żagańskiego” realizowanego przez Zakład Zagospodarowania Odpadów Spółka z o.o. Inwestycję zakończono w styczniu 2015 roku.

W 2018 roku na środki trwałe służące ochronie środowiska w powiecie żarskim wydano 37,4 mln złotych, tj. 386 zł w przeliczeniu na mieszkańca. Daje to powiatowi pierwszą lokatę w województwie lubuskim. W ogóle poniesionych nakładów 74,2% przeznaczono na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu, 16,5% - na gospodarkę ściekową i ochronę wód, 8,3% - na gospodarkę odpadami, 0,9% - na zmniejszanie hałasu i wibracji oraz na ochronę różnorodności biologicznej i krajobrazu, a pozostałe środki przeznaczono na oszczędzanie energii. Nakłady poniesione w gminie Żary na ochronę środowiska w roku 2018 wyniosły 3 352 400 złotych, tj. znacząco więcej niż którakolwiek inna gmina powiatu z wyjątkiem gminy miejskiej Żary. Z kolei nakłady na gospodarkę wodną w roku 2018 wyniosły w gminie 1 218 500 złotych przy 763 tysiącach nakładów gminy Brody i 542 tysiącach w przypadku gminy miejskiej Żary.

Systematycznym zmianom ulega świadomość osób zamieszkujących gminę i realizowane przez nich praktyki w odnawianiu do indywidualnej gospodarki odpadami. Przy liczbie osób zameldowanych na terenie wynoszącej

12.206, liczba osób zadeklarowanych w deklaracjach przez właścicieli nieruchomości zamieszkałych w roku 2019 wynosiła 10.239, z czego:

- 7.281 os. (71%) odpady segreguje.

- 2.958 os. (29%) odpadów nie segreguje.

Systemem odbioru odpadów komunalnych objęto tylko nieruchomości zamieszkałe. Na koniec 2019 roku złożonych było 3 506 deklaracji. Różnica między liczbą mieszkańców zameldowanych a wykazanych w złożonych deklaracjach wynika m.in. z faktu podejmowania nauki i pracy poza miejscem stałego meldunku. Mieszkańcy gminy w zamian za uiszczoną opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi mogli dostarczyć własnym transportem na PSZOK odpady wielkogabarytowe do ilości 400 kg na jedną nieruchomość w ciągu roku oraz odpady budowlano remontowe do ilości 500 kg na jedną nieruchomość w ciągu roku.

Mieszkańcy Gminy Żary w ramach uiszczonej opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi przekazali w 2019r. na Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych odpady w ilości: 111,924 t.

Odpady komunalne i skala ich selekcji w gminie Żary (w Mg)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
niesegregowane odpady komunalne	1941,21	2132,86	2183,14	2182,78	2260,78	2262,34
segregowane odpady komunalne	415,65	382,05	534,52	685,74	708,54	908,76
odpady oddawane w punkcie selektywnej zbiórki	0	11,25	79,72	43,77	38,84	111,92
OGÓŁEM	2356,86	2526,16	2797,38	2912,29	3008,16	3283,02

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Żary

Usługi w zakresie odbioru zmieszanych i posortowniczych odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych w Gminie Żary i ich transport do miejsc unieszkodliwiania lub odzysku oraz odbieranie i zagospodarowanie odpadów zbieranych selektywnie od właścicieli nieruchomości zamieszkałych na terenie Gminy Żary, jak też utworzenia, utrzymania i obsługi Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), realizuje Przedsiębiorstwo Komunalne „PEKOM” S.A. z siedzibą przy ul. Św. Brata Alberta 8 w Żarach. Zmieszane odpady komunalne, odpady zielone oraz pozostałości z sortowania i pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania są zagospodarowywane w Regionalnej Instalacji do Przetwarzania Odpadów Komunalnych tj. w Zakładzie Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. w Marszowie.

Poza bieżącym odbiorem śmieci i odpadów podejmowane są przedsięwzięcia ukierunkowane na niwelowanie zagrożeń środowiskowych i podnoszenie standardów ochrony środowiska w funkcjonowaniu poszczególnych gospodarstw domowych. W ramach Programu Ochrony Powietrza dla strefy lubuskiej, w budynkach i lokalach mieszkalnych dofinansowywana jest wymiana starego pieca na paliwo stałe na nowy piec ekologiczny.

W Gminie Żary obowiązuje Program Ochrony Powietrza dla strefy lubuskiej przyjęty uchwałą nr XLII/626/18 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 26 lutego 2018 r. W celu realizacji obowiązków wynikających z ww. programu gmina podjęła Uchwały Rady Gminy Żary nr: XXX/228/17 z dnia 24 sierpnia 2017 r., XL/311/18 z dnia 23 sierpnia 2018 r. oraz X/128/19 z dnia 29.08.2019r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej na zadania ograniczenia niskiej emisji poprzez dofinansowanie do wymiany źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych w Gminie Żary. Dofinansowanie przysługuje osobom fizycznym przy wymianie starego pieca na paliwo stałe na nowy ekologiczny, w budynkach lub lokalach mieszkalnych.

Ilość wymienionych pieców pozaklasowych i poniesionych nakładów przedstawia się następująco:

- 2018 rok – 29 szt. , koszty całkowite zadania – 418 tys. zł, kwota przyznanych dofinansowań – 169 tys., redukcja PM10 – 4000 kg, redukcja BaP – 1,3 g

- 2019 rok – 44 szt., koszty całkowite zadania – 692 tys. zł, kwota przyznanych dofinansowań – 262 tys. zł, redukcja PM10 – 5300 kg, redukcja BaP – 1,7 g
- planowane wykonanie na koniec 2020 roku – 36 szt., koszty całkowite zadania – 610 tys. zł, kwota przyznanych dofinansowań – 214 tys. zł, redukcja PM10 – 4600 kg, redukcja BaP – 1,5 g.

Gmina w latach następnych planuje sukcesywnie realizować program wymiany pieców i kotłów pozaklasowych. Co roku składanych jest ok. 50-60 wniosków z czego finalnie do realizacji zadania przystępuje ok. 70% wnioskodawców..

W ramach Łużyckiego Związku Gmin i realizacji „Programu Ochrony Środowiska dla Łużyckiego Związku Gmin na lata 2018 – 2021 z perspektywą na lata 2022 – 2025”, na terenie Gminy Żary dofinansowanie udzielane jest na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe lub gnojówkę i płyt gnojowych. O dofinansowanie mogą ubiegać się właściciele budynków mieszkalnych, których wiek przekroczył 10 lat, do budowy oczyszczalni o wydajności do 7,5 m³/dobę lub zbiornika bezodpływowego o pojemności do 10 m³. W 2018 roku przyznano dotację 12 wnioskodawcom na łączną kwotę 40 tysięcy złotych, w wyniku czego powstało 12 nowych indywidualnych oczyszczalni ścieków, obsługujących budynki mieszkalne. Od 2011 roku gmina sfinansowała budowę łącznie 220 przydomowych oczyszczalni.

Gmina Żary posiada także program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, a od 2015 r. finansuje w 100% koszty związane z usuwaniem i utylizacją wyrobów azbestowych z gospodarstw domowych na terenie gminy. O dofinansowanie mogą ubiegać się właściciele nieruchomości, na których znajdują się wyroby azbestowe składowane luzem lub stanowiące pokrycia dachowe, którzy powierzają wykonanie zadania firmie działającej na zlecenie Gminy Żary. W ramach programu w 2018 roku sfinansowano usunięcie i utylizację łącznie 42,7 Mg (tony) wyrobów azbestowych z terenów gospodarstw domowych osób fizycznych, na łączną kwotę 22,9 tysięcy złotych. Od 2015 roku łącznie usunięto 156 Mg odpadów azbestowych na kwotę 71,5 tysięcy złotych.

GOSPODARKA

Gospodarka gminy Żary związana jest w decydującym stopniu z jej wiejskim charakterem. W wymiarze podmiotowym dominują w niej małe i mikro firmy, przede wszystkim aktywne w sektorze prz.

W roku 2014 na terenie gminy działało ogółem 899 podmiotów gospodarki narodowej, w roku 2019 ich liczba wzrosła do 1074. W pozostałych gminach wiejskich powiatów w tym samym czasie funkcjonowało po ok. 250 podmiotów (z wyjątkiem gminy Trzebiel – 460 podmiotów), co z grubsza odpowiada różnicom w wielkości populacji tych gmin. Profil działalności firm i zmiana struktury sektorowej na przestrzeni minionych 5 lat oddaje zasadniczo dynamikę i kierunek rozwoju gminy. O 19 % wzrosła ogólna liczba podmiotów, przy czym w największym stopniu nastąpił przyrost działalności w sektorze budownictwa (93 podmiotów więcej, wzrost o 55 %). Odpowiada to sygnalizowanym w innym miejscu tendencjom związanym z ekspansją zabudowy mieszkaniowej na terenie gminy. W tym samym okresie na terenie gminy Brody przybyło 10 firm budowlanych, w gminie

Lipniki Łużyckie – 31, w gminie Przewóz – 13, w gminie Trzebiel – 73, w gminie Tuplice – 27. Przy skali tych wzrostów to gmina Żary stała się wśród gmin wiejskich zdecydowanym liderem w dostarczaniu usług budowlanych na terenie powiatu. Przybywa firm prowadzących działalność transportową i magazynową, a o blisko połowę zmniejszyła się liczba podmiotów zajmujących się rolnictwem. Nieznacznie rośnie potencjał działalności przemysłowej, przy czym ten sektor cechuje zasadniczo uzyskiwana wyższa wartość dodana i jako taki jest on szczególnie ważny dla kształtowania ekonomicznego krajobrazu gminy.

Zestawienie podmiotów gospodarczych wg podziału na sekcje PKD na terenie gminy Żary w roku 2014 i 2019

Wyszczególnienie	2014	2019
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	34	33
Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie	0	1
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe	79	87
Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	0
Sekcja E – Dostawy wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	3
Sekcja F - Budownictwo	170	263
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	264	261
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa	51	62
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	23	20
Sekcja J – Informacja i komunikacja	8	15
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	12	12
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	33	34
Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	43	66
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	19	21
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	6	6
Sekcja P – Edukacja	29	29

Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	49	60
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	26	26
Sekcje S i T – Podstawowa działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	51	75
Sekcja U – Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0
Ogółem	899	1074

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2014 – 2019 o 181 zwiększyła się liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy. Aktywność ekonomiczną w sektorze budownictwa podjęły w tym okresie o 93 podmioty więcej (wzrost o 54 %), podwoiła się liczba podmiotów aktywnych w sektorze informacji i komunikacji. W analizowanym okresie najwięcej podmiotów przybyło w sekcji F (93 podmioty) oraz w sekcji SiT - podstawowa działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (21). Spadek liczby podmiotów odnotowano tylko w trzech sekcjach G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (-3), I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (-3) oraz N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (-2).

Oprócz działalności jednoosobowej na terenie gminy Żary swoje siedziby ma kilka dużych firm, w tym:

- Baza Paliw Sp. z o.o. APEXIM AB w Mirostowicach Dolnych (magazynowanie paliw płynnych)
- GEWIND Grabik Sp. z o.o. (energetyka wiatrowa)
- MAGNAPLAST Sp. z o.o. w Sieniawie Żarskiej (przetwórstwo tworzyw sztucznych)
- MK Sp. z o.o. MK Systemy Kominowe w Kadłubi (produkcja systemów odprowadzania spalin ze stali szlachetnych)
- RELPOL Sp. z o.o. w Mirostowicach Dolnych (produkcja przełączników)
- SUNDS TEXTILES POLAND Sp. z o.o. w Łazie (produkcja wyrobów tekstylnych)

Ośrodkiem determinującym rozwój gospodarczy powiatu i w decydującym stopniu wpływającym na swoje otoczenie jest miasto Żary. Ma on charakter dobrze rozwijającego się ośrodka przemysłowego, którego potencjał tworzą takie firmy, jak Kronopol, Relpol, Pol-Orsa, MK Kominy, Hart SM, Sekurit Saint Gobain, PKS SA, Probet-Dasag, Spomasz. Dominujące gałęzie lokalnej gospodarki to sektor drzewny, szklarski, elektroniczny i chemiczny. Pod względem wartości produkcji najważniejszą gałęzią jest przemysł drzewny reprezentowany przez Kronopol, w którym znalazło zatrudnienie około 1000 osób. Na ok. 10.000 podmiotów gospodarczych działających na terenie powiatu żarskiego w mieście zarejestrowanych jest około 40 %. Tworzą one rynek zbytu i zamówień na usługi dla firm z obszaru gminy wiejskiej Żary.

W obszarze miasta pojawiło się wiele firm oferujących usługi odnowy biologicznej na wysokim poziomie. Istnieje duży wybór oferty gastronomicznej, miejsc hotelowych, kregielnia, kryty basen, lodowisko a także odrestaurowana starówka. Wszystko to sprzyja rozwojowi ruchu turystycznego, ale także tworzy dogodne warunki do wyboru miasta i jego otoczenia jako miejsca życia i prowadzenia działalności gospodarczej. W tym kontekście sąsiedztwo ośrodka miejskiego stanowi czynnik pozytywnie wpływający na stymulowanie rozwoju gospodarczego otoczenia, w tym w szczególności gminy wiejskiej.

W mieście Żary działają silne instytucje wspierania biznesu, swoim zasięgiem wybiegające poza teren powiatu, w szczególności Centrum Lubuskich Innowacji Agrotechnicznych przy Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Żarach, Fundacja „Przedsiębiorczość” i prowadzone przez nią Fundusz Rozwoju Przedsiębiorczości oraz Inkubator Przedsiębiorczości, Łużycka Izba Gospodarcza. Rozwojowi gospodarczemu całego obszaru, a tym

samym gminy Żary, sprzyja funkcjonowanie Żarskiego Parku Przemysłowego przyciągającego kolejnych inwestorów.

Wśród potencjałów rozwojowych ośrodków subregionalnych i lokalnych należy wymienić koncentrację ludności i funkcji gospodarczych (np. Żary - Żagań, Nowa Sól w ramach Lubuskiego Trójmiasta), dostępność terenów inwestycyjnych oraz zagospodarowane strefy aktywności gospodarczej, w tym podstrefy SSE (m.in. Żary, Nowa Sól, Kostrzyn nad Odrą, Słubice, itp.) oraz położenie wielu miast w bezpośrednim sąsiedztwie ważnych szlaków komunikacyjnych (tj. A2, A18, S3, DK 22).

Miarą zmian w gospodarce gminy są wartości wskaźników dotyczących rynku pracy. Na przestrzeni lat 2014 – 2019 liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na terenie gminy spadła z 378 do około 100 osób. W przypadku mężczyzn spadek tej wartości wyniósł 66 %, w grupie kobiet – 50 %. Liczba pracujących w gminie Żary wzrosła z poziomu 1580 do 2158 osób. W roku 2018 w pozostałych gminach wiejskich powiatu odsetek pracujących w ogóle ludności wahał się w granicach od 6,4 (tyle wynosił w gminie Brody, 6,7 – w gminie Przewóz, 7,4 w Tuplicach i 7,9 w Lipnikach Łużyckich) po 8,6 w gminie Trzebiel. W przypadku gminy Żary wartość tego wskaźnika sięgnęła poziomu 17,4. To wciąż mniej od średniej wojewódzkiej wynoszącej 23,3, ale dynamika zmiany w gminie Żary na przestrzeni lat wyniosła +4,5 przy średniej dla regionu równej +1,5. Biorąc pod uwagę wartości i sytuację sprzed wybuchu pandemii koronawirusa rynek pracy w gminie wykazywał się żywotnością zauważalną w skali regionu.

ZARZĄDZANIE, ROZWÓJ I WSPÓŁPRACA

Opierając się na przedsiębiorczości, osobistych pasjach i zdolności do współpracy mieszkańców oraz odpowiednio wykorzystując korzystne uwarunkowania przestrzenne i pomyślną koniunkturę gmina Żary systematycznie wzmacnia swój potencjał, a na przestrzeni ostatnich lat doświadcza stabilnego rozwoju. Jego fundamenty są trwale, wiążą się z atrakcyjnością położenia geograficznego, sąsiedztwem prężnego ośrodka miejskiego i korzystnych perspektywach demograficznych.

Kierunki i strategię działania samorządu i rozwoju całej społeczności gminy określa praktyka programowania strategicznego oraz powiązane z nią działania sektorowe i programy działań. Przestrzenny wymiar tych działań stanowi planowa gospodarka przestrzenna. Gmina Żary ma w swoim zasobie 20 obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Powierzchnia terenów objętych planami miejscowymi wynosi 4%. W ich obrębie 79% obszaru stanowią tereny rolne, 6 % to tereny infrastruktury technicznej, po 4 % tereny przemysłowe i mieszkaniowe, po 2 % - tereny górnicze, komunikacji oraz tereny zieleni i wód, 1 % to tereny usługowe. Na podstawie istniejących planów w 2018 r. wydano 7 wypisów i wyrysów z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Synergia w procesach rozwojowych gminy osiągnięta jest poprzez zaangażowanie w przedsięwzięcia partnerskie. W styczniu 2020 podpisane zostało Porozumienie o współpracy w partnerstwie pomiędzy samorządami miast Żary i Żagań oraz gmin Żary, Żagań i Iłowa. Gminy postanowiły przygotowywać się do wspólnego składania projektów unijnych w nowej perspektywie 2021 - 2027. W ramach dotychczasowego Żarsko Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego wykonano uzbrojenie terenu strefy przemysłowej, wybudowano dwie drogi ul. Rzemieślnicza i Handlowa, postawiono nowe wiaty przystankowe, Centrum Przesiadkowe przy ul. Ułańskiej oraz prowadzony był projekt oświatowy. Celem MOF jest dalsza wzajemna integracja społeczeństw w sąsiadujących ze sobą gminach. Na mocy porozumienia samorządy będą mogły wspólnie realizować przedsięwzięcia w dziedzinie inwestycji, kultury, turystyki, gospodarki komunalnej oraz promocji regionu, a przede wszystkim kreowania korzystnych warunków do rozwoju gospodarczego. Dzięki zawartej umowie partnerskiej samorządy wchodzące w skład porozumienia będą wspólnie aplikować o środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020 w ramach Kontraktu Lubuskiego. Dalsze wspólne działania służące będą m.in. skutecznemu zabieganiu o środki w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Gmina Żary należy do Zrzeszenia Gmin Województwa Lubuskiego, w ramach którego podejmowane są inicjatywy poprawy funkcjonowania i rozwoju jednostek samorządu terytorialnego. Od 2001 roku jest członkiem

Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr, a od 2002 roku należy do Łużyckiego Związku Gmin. Wspólne działania podejmowane są ze Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania Bory Dolnośląskie.

Współpraca zagraniczna owocuje wspólnymi przedsięwzięciami na pograniczu polsko – niemieckim. W 2012 roku władze gminy Żary i podpisały ramowe porozumienie o współpracy z gminą Gablenz z Saksonii. W roku 2015 z Gminą Neuhausseen – Spree podpisana została umowa partnerska o wzajemnej współpracy m. in. w zakresie kultury, turystyki, sportu, edukacji, wymianie młodzieży, ochronie środowiska oraz zadań z zakresu bezpieczeństwa przeciwpożarowego realizowanego przez Ochotnicze Straże Pożarne. Co roku odbywają się spotkania konsultacyjne, na których obydwie samorządy przedstawiają swoje potrzeby dotyczące wspólnych projektów dofinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programów operacyjnych Współpracy Transgranicznej Polska - Saksonia oraz Polska - Brandenburgia. Przedstawiciele gminy Żary systematycznie uczestniczą w takich wydarzeniach, jak Święto Parku i Kwiatów w Kromlau i Brandenburski Tydzień Seniora.

Uzasadnienie

Strategia Rozwoju Gminy Żary na lata 2021-2030 jest kluczowym dokumentem określającym zasady rozwoju gminy w perspektywie czasowej najbliższych 9 lat.

Opracowanie przedstawia koncepcję funkcjonowania Gminy Żary, zawiera wizję i misję jej rozwoju. W dokumencie wskazane są też cele strategiczne, operacyjne oraz działania planowane do realizacji, które wpisują się w politykę UE w nowym okresie finansowania, co daje szansę na pozyskanie dotacji na realizację założeń tego dokumentu.

Zawarte w strategii kierunki rozwoju Gminy Żary na lata 2021-2030 zostały wypracowane z udziałem lokalnej społeczności : mieszkańców, przedstawicieli organizacji pozarządowych, przedsiębiorców.

Strategia Rozwoju Gminy Żary jest spójna z obowiązującymi dokumentami planistycznymi na szczeblu regionalnym i krajowym.